

KKTC
YAKINDOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN SOSYAL
YETERLİLİKLERİNİN SINIF İÇERİSİNDEKİ
SOSYOMETRİK STATÜLERİNE GÖRE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALİ HAYDAR AKPOLAT

LEFKOŞA 2017

KKTC
YAKINDOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN SOSYAL
YETERLİLİKLERİNİN SINIF İÇERİSİNDEKİ
SOSYOMETRİK STATÜLERİNE GÖRE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALİ HAYDAR AKPOLAT

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Doç. Dr. Serdal SEVEN

LEFKOŞA 2017

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dökümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

İmza

Ali Haydar AKPOLAT

TEŞEKKÜR

Araştırma süreci öncesi ve süreç boyunca bilgi ve tecrübesi ile bana rehberlik eden, çalışmalarımda bana desteğini esirgemeyen değerli, danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Mukaddes Sakallı DEMİROK' a ve çalışmam esnasında bana olan desteğini ve katkısını hiç esirgemeyen, akademik bilgisine sonsuz güvendiğim, araştırmamda ikinci danışmanım Sayın Doç Dr. Serdal SEVEN'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ali Haydar AKPOLAT

ÖZET

Bu araştırmada, normal eğitim ve öğretime devam eden, Bilim Sanat Merkezine (BİLSEM) kayıtlı, üstün yetenekli tanısı almış, ilköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıf öğrencilerinin, sosyal yeterlilik düzeylerinin, sosyometrik statülerine göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma, ilişkisel tarama modeli yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklem grubu 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıf öğrencileri arasında üstün yetenekli tanısı almış 47 öğrenci ve üstün yetenekli öğrencilerin sınıfında eğitim ve öğretime devam eden 175 normal gelişim gösteren öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada Sosyometri Testi ve Okul Sosyal Davranış ölçeği (OSDÖ) kullanılmıştır. OSDÖ 1993 yılında Keneth W. Merrell tarafından geliştirilmiş, 2009 yılında Müge Yukay Yüksel tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin sınıf içindeki sosyal konumlarını (sosyometrik statü puanlarını) belirlemek amacı ile üstün yetenekli öğrencilerin kayıtlı olduğu sınıfta sosyometri testi uygulanmıştır. Öğrencilerin sosyal yeterlilik düzeylerini belirlemek amacıyla sınıf öğretmenleri, Okul Sosyal Davranış Ölçeğini (OSDÖ) kullanmıştır. Sınıf öğretmenleri tarafından rasgele yöntemle tercih edilmiş 5 normal öğrenci ve üstün yetenekli tanısı almış öğrenciler hakkında görüş ve değerlendirme, bu ölçek yardımı ile belirlenmeye çalışılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem için t testi, tek yönlü varyans analizi, pearson momentler çarpım korelasyonun analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, üstün yetenekli öğrencinin yaşı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenleri ile sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Üstün yetenekli öğrencilerin, cinsiyet değişkeni ile sosyal yeterlilik puanı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Normal gelişim gösteren çocuklarda da; çocuğun yaşı ve baba eğitim durumu değişkenleri ile sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Normal gelişim gösteren çocuklarda anne eğitim durumu ile sosyal yeterlilik puanı arasında ve çocuğun cinsiyeti ile sosyal yeterlilik puanı arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Üstün yetenekli öğrencilerin sosyometrik statü puanı; normal öğrencilerin sosyometrik statü puanından daha yüksek çıkmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile sosyometrik statü puanı arasında zayıf pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik

puanı normal öğrencilerin sosyal yeterlilik puanlarından daha yüksek çıkmıştır. Normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile sosyometrik statü puanları arasında zayıf pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine the social competence levels of primary education 3th, 4th, 5th, 6th, 7th class students of normal education who have been determined as gifted and talented according to their social status and registered to Science and Art Center.

The research was conducted using the relational scan model method. In our study, the sample group consists of 47 students that were determined as gifted and talented among the 3rd, 4th, 5th, 6th and 7th grade students and 175 normal students who are educated in the same class with gifted and talented students by their teachers. Sociometry Test and School Social Behavior Scale (OSRS) were used in the study. School Social Behavior Scale was developed by Kenneth W. Merrell in 1993 and adapted to Turkish by Müge Yukay Yüksel in 2009. Sociometry test was applied to the class in which gifted students were enrolled in order to determine the social positions of gifted students in the class and their preferences. In order to determine the social competence levels of the students, the class teachers used School Social Behavior Scale (OSDÖ). Opinions and evaluations about 5 regular students and gifted students, who were chosen by random method by classroom teachers, were tried to be determined with the aid of this scale. In the analysis of the data, t test, one way analysis of variance, pearson moment correlation analysis were used for independent samples. Significance level was taken as 05.

According to the results of the research, it is shown that there is no significant difference between gender, age of the child, education level of the parents and education status of the gifted individuals and social competence scores. Also in normal children; there is not a significant difference between gender, age of the child, education status of the father variables and social competence scores. There was a significant difference between mothers' education status and social competence score in normal children. In gifted children, sociometric status scores were higher than normal students. A weak positive relationship was found between the social competence scores of the gifted students and the sociometric status score (preferred score). Social competence scores of gifted students were higher than normal students. There was a weak positive relationship between social competence score and sociometric status (preferred score) scores of non-gifted (normal) students.

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix

GİRİŞ	1
1.Problem Durumu	1
1.1.Amaç.....	7
1.2.Önem.....	8
1.3. Sınırlılıklar	9
1.4.Tanımlar.....	10

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Üstün Yetenekli Bireylerin Tanımı	11
2.1.1. Üstün Yetenekli Bireylerin Özellikleri	15
2.1.2.Üstün Zekâlı ve Yetenekli Bireylerin Eğitimleri.....	18
2.2. Sosyal Yeterlilik.....	19
2.2.1. Sosyal Yeterliliğin Faydaları.....	20
2.3. Sosyal Beceri.....	21
2.4. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması.....	22
2.5. Sosyal Beceri ve Sosyal yeterlilik Arasındaki Fark	24
2.5.1. Sosyal Beceri Eksikliği	24
2.6. Sosyometri ve Sosyometrik Statü.....	26
2.7. Sosyometrik Statü ve Sosyal Beceri Arasındaki İlişki	29
2.8. İlgili Araştırmalar.....	30
2.8.1.Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	30
2.8.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	33

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	36
3.2. Evren.....	36
3.3. Örneklem.....	36
3.4. Veri Toplama Araçları	40
3.4.1. Sosyometri Testi:.....	40
3.4.2. Okul Sosyal Davranış Ölçeği (OSDÖ)	41
3.4.3. Kişisel Bilgi Formu.....	43
3.5. Veri Analizi	43
3.6. Uygulama	43

BÖLÜM IV

BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA.....	44
----------------------------------	----

BÖLÜM IV

TARTIŞMA VE YORUM.....	54
ÖNERİLER.....	67
KAYNAKÇA.....	69
EKLER.....	81

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Standfort-Binet Zeka Bölümü (IQ) Sınıflandırılması	12
Tablo 2. Okul Sosyal Davranış Ölçeği ile Değerlendirilen Örneklem Grubunun Demografik Bilgileri	38
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrenciler için Tanımlayıcı İstatistik Bulguları	39
Tablo 4. Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Sosyal Yeterlilik ve Toplam Tercih Edilme Normallik Testi Sonuçları	44
Tablo 5. Örneklem grubunun cinsiyet değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı	45
Tablo 6. Örneklem Grubu Öğrencilerin Grup ve Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımı	45
Tablo 7. Örneklem Grubu Öğrencilerin Okullara Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımı	46
Tablo 8. Örneklem Grubu Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımı	46
Tablo 9. Üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik toplam puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları	47
Tablo 10. Normal gelişim gösteren öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik toplam puanları ve sosyometrik statü puanlarına ilişkin Korelasyon analizi sonuçları	48
Tablo 11. Üstün yetenekli öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik puanlarına ilişkin t- testi sonuçları	48
Tablo 12. Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanlarının yaşa göre ANOVA sonuçları	49
Tablo 13. Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanlarının baba eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları	49
Tablo 14. Üstün yetenekli öğrencilerin Sosyal yeterlilik Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	50
Tablo 15. Üstün yetenekli çocukların sosyal yeterlilikleri ile sosyometrik statü puanı arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirleyebilmek için yapılmış olan Korelasyon Analiz Sonucu	50

Tablo 16. Normal gelişim gösteren öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik puanları arasında farkın anlamlı olup olmadığına ilişkin t-testi sonuçları	51
Tablo 17. Normal gelişim gösteren öğrencilerin yaşı ile sosyal yeterlilik puanı arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup, sonuçları tablo 16’de sunulmuştur	51
Tablo 18. Normal gelişim gösteren öğrencilerin babanın eğitim durumu ile sosyal yeterlilik puanının ANOVA sonuçları	52
Tablo 19. Normal gelişim gösteren öğrencilerin anne eğitim durumu ile sosyal yeterlilik puanının ANOVA sonuçları	52
Tablo 20. Normal ve üstün yetenekli öğrencilerin sosyometrik statü puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları	53
Tablo 21. Normal gelişim gösteren çocukların sosyal yeterliliklerinin sosyal kabul arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirleyebilmek için yapılmış olan Korelasyon Analiz Sonucu	53

KISALTMALAR

OSDÖ	: Okul Sosyal Davranış Ölçeği
IQ	: Akademik Zeka
BİLSEM	: Bilim Sanat Merkezi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MESSY	: Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Bireyin gelişimsel yönden sağlıklı ve psiko-sosyal yönden uyum sağlayabilmesi için sosyal etkileşimlerinde olumlu ilişkiler kurabilmesi gerekir (Helper, 1997). Gelişimsel süreç içinde çocuklar sosyal ilişkilerde iki önemli formu yaşar. İlki dikey ilişkilerdir. Dikey ilişkiler, çocuğun kendisinden, daha yüksek statüde yer alan kişiler ile ebeveyn ve kardeşleri ile kurmuş olduğu ilişkilerdir. Yatay ilişkiler ise çocuklara sosyal güç ve sosyal konumda eşit ve benzer olan bireyler ile kurduğu ilişkilerdir. Yatay ilişki çocuğun akranları ile olan ilişkileridir (Hartup, 1989).

Okul çağı, arkadaşlıkların kurulduğu, arkadaşlık kavramının geliştiği ve önem kazandığı bir dönemdir. Bu dönemde, başlayan ve gelişen arkadaşlık ilişkileri bireyin gelecek yaşamını da etkiler. Çocuğun okul ortamında edineceği sosyal beceriye yönelik yaşam deneyimleri, yaşamının ileriki dönemlerinde bulunacağı sosyal ortamlardaki uyumunu kolaylaştırır (Oral, 2007).

Çocuğun daha çok sosyalleşebilmesi için arkadaşlık ilişkisi kurması, akranlarının bulunduğu gruplara girmesi gereklidir. Çocuklar akran gruplarında yer alarak toplumsallaşır. Grup içerisinde toplumsal kuralları daha iyi öğrenir. Çocuk grup içerisinde sorumluluk alma, arkadaşları ile işbirliği yapma ve hakkını savunmayı öğrenir (Başaran, 1994). Çocukların akranları ile olan iletişimi ve ilişkisi psikolojik, duygusal gelişimine katkı sağladığı gibi çocukların evde ve okulda elde edemeyeceği birçok sosyal beceriyi kazanmalarına yardımcı olur (Demir ve Kaya, 2008).

Sosyal beceriler, bireyin çevresiyle daha iyi etkileşim kurması ve toplum tarafından onaylanmayan, kabul görmeyen sosyal davranışlardan uzaklaşmasını sağlayan, sosyal olarak kabul gören öğrenilmiş davranışlardır (Gresham ve Elliot, 1990). Sosyal yeterlilik ise kişiler arasında etkileşimin kurulmasını sağlayan belli başlı sosyal becerilerin, başka bireyler tarafından olumlu olarak değerlendirilmesidir (Bacanlı, 1999).

Yapılan araştırmalara göre sosyal yeterlilik için farklı tanımlar şu şekildedir;

- Bireyin karşılaştığı sorunlarla baş etmedeki etkinliği, başarılı sosyal işlevi yansıtan davranışlar,
 - Farklı durumlarda kabul gören, istenilen sosyal amaçlara ulaşma
 - Kültürel olarak kabul gören davranışları sergileme becerisi
- ( etin ve ark., 2002; akt.: Kurtulan, 2015).

Çocukların başkaları ile arkadaşlık kurmasını kolaylaştıran en büyük etmen çocuğun sahip olduğu sosyal becerilerdir. Zayıf düzeydeki sosyal beceriler ile arkadaşlık kurmak zorlaşır. Buna göre arkadaşlık yapmanın en büyük koşulu yaşına uygun sosyal becerilere sahip olmaktır. Yüksek düzeyde sosyal becerilere sahip çocukların akranları arasında sosyal kabul g r rl r. Yüksek sosyal becerilere sahip çocuklar akranları tarafından sevilirler. Akranları onlarla birlikte olmaktan mutlu olurlar (Thompson ve ark, 2002).

Araştırma sonuçlarına göre, sosyal kabul düzeyi düşük olan veya reddedilen çocukların akranları arasında iletişim kuramamasının, yalnız kalmalarının en büyük nedeni yeterli sosyal becerilere sahip olmamaları olarak görülmektedir (şad, 2007). Sosyal becerilerde eksiklik yaşayan çocuklarda akademik başarısızlık, suça eğilim gösterme, saldırganlık, psikolojik sorunlar gibi problemler görülmektedir. Reddedilen  ocuklar ge inilmesi ve memnuniyeti zor olan bireylerdir. Bunlar akranları tarafından zayıf ve güçsüz olarak algılanırlar (Arnett, 2001). Akran ilişkileri, zayıf ve yetersiz olan çocuklar, yaşamlarının ileriki dönemlerinde akademik başarısızlık, şiddete eğilim gösterme, psikopatoloji ve suça eğilim gibi sosyal, psikolojik ve davranışsal ve alanlarda problem yaşama eğilimindedirler (Seven, 2006). Aynı zamanda yapılan araştırmalarda yetersiz akran ilişkilerinin ve sosyal beceri eksikliğinin, çocuklarda akademik başarısızlığa sebep olduğu görülmektedir ( etin, Bilbay, Kaymak,2001; akt.: Oral, 2007).

Çocuklarda arkadaşları ile olan ilişkilerinin, akran kabulünde önemli bir rolü olduğu görülmektedir. Olumlu iletişim becerisi kurabilen olan çocuklar akranları arasında sosyal kabul g r rl r (Erwin, 2000). Akranları arasında sosyal kabul durumu yüksek olan çocuklar olumlu ve saldırgan olmayan davranışlar sergileyen, akranlarına karşı destekleyici tavır ve tutumlar içerisinde olan bireyler olarak

görülmektedir. Bu çocukların sosyal becerilerinin gelişmiş olduğu görülmektedir. Bu nedenle akranları arasında popülerdirler. Diğer çocuklar onları görünce sevinir ve memnun olurlar. Akranlarının etkinliklerinde bulunmak isterler. Gruba uyum sağlarlar. Kurallara uyarlar. Akranları ile sağlıklı iletişim kurarlar (Şad, 2007).

Çocukların arkadaşlık ilişkilerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesinde en çok kullanılan yöntemlerden birisi sosyometridir. Sosyometri; çocukların birbirlerini değerlendirmesi ve puan vermesidir (Akkan, 2012). Sosyometrik test çocukların sınıflarında akranları arasındaki statü durumunun belirleyicisidir.

Sosyometrik statü; çocukların arkadaşları arasında en çok sevdiği ve en az sevdiği çocukların isimlerini yazması, tercih etmesi sonucu ortaya çıkacak olan puanların hesaplanarak; popüler , tartışmalı, ihmal edilen, reddedilen ve ortalama statüdeki çocuklar olmak üzere beş sosyometrik statüde toplanma durumudur (Akkan, 2012). Akranları arasında kabul düzeyi yüksek olan çocukların sosyometrik statülerinin de yüksek olduğu görülmektedir (Erwin, 2000).

İnanç, bilgin ve Atıcı'ya (2004) göre popüler çocuklar sosyal bireylerdir. Grup içerisinde enerjik ve hareketlidirler. Toplumsal yeterlilikleri yüksek düzeydedir. Sempatik, kabul edicidirler. Eğlenceli, hoş ve sevimlidirler. Öğretmenleri ve çevresindeki bireyler tarafından çekici olarak görülürler. Bilişsel ve iletişim becerileri yüksektir. Popülerlik, olumlu tutum ve davranışlar, yüksek sosyal yeterlilik ve akademik başarı ile ilişkilidir. Aslan (2008) araştırmasında da popüler çocukların akademik olarak başarılı oldukları gözlenmektedir. Akkan (2012), popüler olan çocukların sergiledikleri problem davranışlarının az sayıda olduğu görülmüştür.

Akranları arasında iletişim becerilerinde olumlu tutum ve davranış sergileyen çocukların daha az saldırgan davranışlarda bulundukları, ayrıca bu çocukların akranları tarafından sosyal kabul düzeyinin akranlarına göre yüksek olduğu görülmüştür. Aynı zamanda bu çocukların akranlarına göre sosyometrik statü puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Erwin, 2000). Akranları arasında sosyal kabul düzeyi yüksek olan bu çocukların sosyal beceri düzeyi de yüksektir. Akranları arasında en çok tercih edilen, kabul gören çocukların, arkadaşlarının

beraber oynama gibi sosyal aktivitelerde, öncelikli tercih sıralamasında oldukları görülmüştür.

Lindsey (2002) araştırmasında çocukların akran kabulü, sosyometrik statüleri ile sosyal becerilerinin birbirleri ile bağlantılı olduğu görülmüştür. Popüler bireyler yüksek sosyal becerilere sahip, sözel ifade dil becerileri gelişmiş, mantıklı bireylerdir. Problem çözme becerileri olumlu ve akıllıcadır. Akranları arasında liderlik özelliklerini taşırlar (Jackson ve Brocken, 1998). Popüler bireyler problem çözme becerileri gelişmiştir. Popüler olmayan bireyler ise herhangi bir problemle karşılaştıklarında sorumluluk almaktan kaçındıkları görülmektedir (Avcı, 2016).

Araştırmalara göre üstün yetenekli bireylerin gelişimsel özellikleri onları popüler ve sosyal becerileri gelişmiş bireyler olarak tanımaktadır. Üstün yetenekli bireylerin kendilerine yönelik algısına bakıldığında kendisini sempatik, başarılı, zeki, yakışıklı-güzel olarak belirttikleri görülmektedir (Oral ve Yurtal, 2008). Üstün yetenekli çocuk eşit şartlardaki akranlarına göre, üst düzeyde performans sergileyen ve yüksek düzeyde başarılı olan çocuklar ve gençlerdir (Güçin, 2014). Üstün zekâ, zihinsel becerileri ve zekâsı ile üstün performansa sahip ya da sahip olduğu özel yeteneği sayesinde yaratıcılık yönü güçlü olan, başlamış olduğu işi bitirinceye kadar devam eden çocuklardır (Yıldız, 2010). Renzulli klasik tanımlardan farklı olarak üstün yeteneklilik kavramına farklı eklemeler yaparak üstün yetenekli bireyi üçlü halka modeli ile açıklamıştır. Özellikle zihinsel olmayan öğelerde yer verilmesi gerektiğini açıklamıştır. Bu modele göre üstün yetenekliliği ortalamanın üstü genel kabiliyet, yaratıcılık ve motivasyonun ortak bileşeni olarak açıklamıştır (Meckstroth, Tolan ve Webb, 1999.)

Meckstroth, Tolan ve Webb (2006) üstün yetenekli bireylerin özelliklerini şu şekilde sıralamışlardır. Uzun süreli dikkat becerisine sahip olma ve yoğun konsantrasyon, her şeyi merak etme, ifade edici dil becerilerinin gelişmiş olması, geniş bir bilgi dağarcığına sahip olma, mizahi yeteneklerinin üst seviyede olması, geniş bir sözcük dağarcığı, farklı alanlara ilgi duyma isteği. Johnsen (2004) ise üstün yetenekli bireyler güçlü sezgi yeteneği ve empati kurabilme yeteneğine sahiptirler. Alan yazın incelendiğinde üstün zekâlı çocukların empati kurma becerilerinin son derece gelişmiş olduğu görülmektedir. Başkalarının duygu ve düşüncelerine son

derece duyarlı oldukları, yaşıtlarına göre sosyal ve duygusal yönden ileri düzeyde olgunluk gösterdikleri görülmüştür. Başkalarına karşı son derece merhametli ve yardımseverdirler.

Ataman (2003) üstün yetenekli çocukların çoğu çevreleri tarafında sevilirler, sosyaldırler ve akranları arasında lider olarak görülürler. Baykoç (2014) yaşça kendisinden büyük çocuklarla oyun oynamayı tercih ederler. Arkadaşları arasında popülerdirler. Bulundukları grupta, liderlik yapma isteği ve eğilimi vardır. Liderlik için gerekli kişilik özelliklerine ve ilgi alanlarının geniş olması liderlik potansiyellerini daha da arttırır. Ataman'a (2012) göre espri yetenekleri gelişmiştir. Sübaşı'ya (2010) göre üstün yetenekliler akranları tarafından en çok tercih edilen, sevilen ve işbirliği yapılan ve liderlik yapabilen öğrencilerdir.

Yıldırım'a (2012) göre üstün yetenekli ve lider kişilik özelliğini taşıyan çocuklar, içinde bulunduğu grubu yönlendirebilirler ve başkaları için yapılması güç olan etkinlikleri kolaylıkla başarırlar. Bu çocuklar özellikle takım oyunlarında veya yarışmalarda grup lideri olmayı isterler. Sosyal davranışların, olayların planlayıcısıdır. Üstün yetenekli ve liderlik özelliği taşıyan çocuklar, akranları ve kendinden yaşça büyük çocuklar arasında bile sıklıkla aranan bir kişidir, oldukça popülerdir. Çevresiyle iyi derecede sosyal ilişki başlatma ve sürdürebilme yeteneğine sahiptir. Empatik anlayışla iyi bir dinleme becerisine sahiptir. Bulunduğu grup içinde otoriter olmaktan çok çevresine karşı eşitlikçi bir yaklaşıma sahiptir. Baykoç'a (2014) göre bütün bu özellikler üstün yetenekli çocuğu grup içinde grup üyeleri tarafından lider seçilmesi için bir sebeptir.

Austin ve Drapper (1984) araştırmasında, akademik başarısı yüksek olan çocukların reddedilen çocuklara göre daha popüler oldukları görülmektedir (Oral, Yurtal, 2008). Gifford Smith ve Brownell (2003) sosyometrik statünün akademik başarı ile ilişkili olduğu akademik başarı arttıkça sosyometrik statünün de arttığını belirtmişlerdir.

Üstün yetenekli çocukların üst düzey akademik becerilere sahip olması, yüksek düzeyde bilişsel becerilere sahip olması, liderlik becerilerinin olması empati kurma becerisinin yüksek düzeyde olması bu çocukların hiç sorun yaşamayacağı anlamına gelmez. Bu üstün özellikler bazen de üstün yetenekli çocuklar için

dezavantajlı olabilir. Alan yazın incelendiğinde; üstün yetenekli çocukların bir işi mükemmel yapabilme isteği, ilgileri nedeniyle birden fazla akran grubuna ihtiyaç duymaları kendilerinden büyük çocuklarla arkadaşlık yapma isteği gibi özellikleri nedeni ile bulundukları çevrede sıkıntı yaşamalarına, dışlanmalarına sebep olmaktadır (Akkan, 2012).

Üstün yetenekli çocukların birçoğu arkadaş bulmakta sıkıntı yaşamaktadır (Karakuş, 2010). Bu çocukların okula gitmede isteksizlik yaşaması, arkadaşları tarafından alay konusu olacağı düşünce ve korkusundan kaynaklanmaktadır. Arkadaş edinmek için özel eşyalarını başkası ile paylaşma isteğinin olması, şaka ve aşağılanmalara hedef olması, yetişkinlerle anlaşp akranları ile iletişime geçmekte sıkıntı yaşıyor olması, bu bireylerin yardıma ihtiyacı olduğu sonucunu ortaya çıkarır (Martin ve Greenwood, 2000).

Üstün yetenekli çocuklardan bazıları arkadaşları tarafından kabul görmek için özel yeteneklerini ve farklı ilgilerini gizlemeye çalışarak onlar gibi görünme çabası içine girer. Amaçları yalnız kalmanın önüne geçmeye çalışmaktır. Bazıları ise arkadaş edinebilmek için bir çıkış yolu bulamamakta ve yalnız kalmaktadır. Mükemmeliyetçilik, çokbilmişlik, gibi bazı özellikleri nedeni ile akranları tarafından dışlandıkları ve yalnız kaldıkları görülmektedir (Akkan, 2012). Üstün zekâlı çocukların akranları ile ilgi alanlarının farklı olması, içe dönük yapıları sebebiyle sınıf arkadaşları tarafından dışlanmalarına ve yalnız kalmalarına sebep olmaktadır. Aynı zamanda onların mükemmeliyetçi duyguları yüzünden akranları tarafından kibirli olarak algılanmalarına sebep olmaktadır (Hökelekli ve Gündüz, 2014).

Alanyazın incelendiğinde, üstün yetenekli öğrencilerin, sınıf içerisinde yüksek akademik başarısı, üst düzey sosyal yeterlilik becerileri nedeniyle sevilen, öğretmenleri tarafından sürekli takdir gören sürekli beraber olmak istenilen kişi, lider özelliği taşıyan bireyler olduklarına yönelik çalışmalar mevcuttur. Aynı zamanda istenmeyen yalnız problemli çocuklar olduklarına dair çalışmalarda bulunmaktadır. Bu çalışma ile Muş il merkezinde bulunan üstün yetenekli öğrencilerimizin kabul görme veya reddedilme durumları belirlenmeye çalışılacaktır. Bu araştırma ile üstün yetenekli çocukların akranları arasındaki sosyometrik statüsüne göre sosyal yeterlilik ilişkisi değerlendirilerek alanyazına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Bu açıklamalar doğrultusunda Muş il merkezinde bulunan üstün yetenekli çocukların sosyal yeterliliklerin ve sosyal statülerinin belirlenmesi ve bu iki olgu arasındaki bağlantının değerlendirilip incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.2. Amaç

Araştırma, ilköğretim “3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam devam eden üstün yetenekli tanısı almış olan öğrencilerin sosyal” yeterlilik puanlarının, sosyometrik statülerine göre değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu araştırmanın “genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır”:

- İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli “öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin, sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır ?
- İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7..sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli öğrenciler ve normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik ile sosyometrik puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli öğrencilerin cinsiyet, yaş, anne-baba eğitim durumu ile sosyal yeterlilik “puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik düzeyi ile sosyometrik statü puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır?
- İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, normal gelişim gösteren, öğrencilerin cinsiyet, yaş, anne baba eğitim durumu ile sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden normal gelişim gösteren sosyal yeterlilik puanları ile sosyometrik statü puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

1.3. Önem

Okul çağı çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri için arkadaşlık önemli bir yere sahiptir. Çocuğun akranları ile olan ilişkileri, onların arasında kabul görmesi, gelecek yaşamını etkileyen etmenlerdendir. Çocuğun benlik saygısının gelişiminde akranları tarafından kabul görme, tercih edilme ve aranılan kişi olma önemli bir koşuldur. Okul çağı çocuklarının akranları ile iyi bir etkileşimde bulunabilmesi için üst düzeyde sosyal beceriye sahip olması gerekir. Okul çağı çocukların arasındaki arkadaşlık ilişkilerini ve akran tercihlerini sosyometrik statüye göre değerlendirmek, öğrencilerin olumlu ve olumsuz davranışlarının öğretmenleri tarafından değerlendirilip, sonuçların sosyometri statü testi sonuçlarına göre karşılaştırılması yapılarak çıkan sonuca göre öğrencinin tercih edilme düzeyi belirlenecektir. Öğrencilerin, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesi, dil ve konuşma becerilerini etkili bir şekilde kullanması, grup etkinliklerine katılması, problemlerle başa çıkabilmesi için birçok sosyal beceriye ihtiyaçları vardır. Üstün zekâlı çocukların akranları ile olan ilişkileri yapılan bazı araştırmalara göre farklı sonuçlar elde edilmektedir.

Oğurlu ve Yaman'a (2010) göre çocuklar, kendisiyle en çok oyun oynayan akranlarını kendisine arkadaş olarak kabul ederken, üstün yetenekli çocuklar erken yaşlarda arkadaşlık kurmaya çalışırlar.

Üstün zekâlı ergenler incelendiğinde kendi akranları ile fazla arkadaşlık etmedikleri daha çok kendilerinden büyük kişilerle arkadaşlık yapma isteğinde oldukları görülmüştür. Bu durum üstün zekâlı çocukların akranları tarafından reddedilmesine ve gruptan dışlanmasına sebep olduğu görülmektedir (Atalay, 2014).

Üstün zekâlı çocuklarda arkadaşlık ilişkileri ve sosyal statü üzerine yurtdışında birçok yayın ve araştırma mevcut iken ülkemizde bu sayı son derece yetersizdir. Çalışmamızın bu yönüyle üstün yetenekli çocukların arkadaşları ile olan etkileşimi, sosyal iletişimi, sosyometrik statüsü ve sosyal yeterlilik durumu açısından incelenmesi ile ortaya çıkan bulgular doğrultusunda alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Arkadaş seçimi, sosyal beceriler ve sosyal konum açısından problem yaşayan öğrencilere karşı nasıl davranılacağı konusunda okullardaki

öncelikle rehberlik servisi ve sınıf öğretmenlerin çalışmalarına da kaynak olacağı düşünülmektedir.

Araştırma bu yönüyle önemli görülmektedir. Bu araştırmada elde edilecek veriler ile üstün zekâlı çocukların sahip olduğu sosyal yeterlilik düzeyi ile akranları arasındaki sosyal statü durumu ve aralarındaki ilişki düzeyi incelenmiştir. Veri analizi sonucu akranları ve çevresi ile olan sosyal ilişkilerin belirlenmesi, ailenin bu öğrencilerin akranları arasında yaşadığı sosyal ilişki sorunların farkına vararak gerekli önlemi alması, üstün yetenekli öğrencilere yönelik gerekli aile ve öğretmen desteği sağlanacağı düşünülmektedir. Üstün yetenekli bireylere karşı olumlu davranışların artırılması ve bu çocuklara yönelik düzenlenecek olan psikolojik danışma ve rehberlik programlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

- 1) 2015-2016 eğitim öğretim yılında Muş ilinde bulunan Fatih İlköğretim Okulu, Melikşah İlköğretim Okulu, Eko ilköğretim okulu, Vali Adil Yazar ilköğretim Okulu, Türk Telekom İlköğretim okulunda görev yapmakta olan öğretmenlerin Okul Sosyal Davranış Ölçeği (OSDÖ) Ölçeğine verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- 2) Bu okullarda yalnızca Üstün yetenekli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrencilere uygulanan sosyometrik ölçme aracı ile sınırlıdır.
- 3) OSDÖ testi uygulaması sırasında öğretmenlerin sınıfta bulunan tüm öğrenciler için form doldurmasının çeşitli sıkıntılar oluşturduğu görülmüştür. Bu nedenle OSDÖ testinin uygulanması her sınıftan beşer öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

Zekâ: Bir duruma ve durumun öğeleri arasındaki ilişkileri kavrama, bu duruma gerekli olan uyumu sağlayabilme becerisine denir (Özsoy, vd. 2001)

Üstün Zekâ: “Bireyin akranlarına göre, Zihinsel yeteneklerinde üst düzey bir performans gösteren, güçlü bir yaratıcılığa sahip olan, başladığı bir işi bitirinceye kadar devam ettiren kişiye üstün zekâlı denilmektedir” (Ataman, 2003: 176., aktaran: Susam, 2012).

Üstün Yetenek: Akranlarına göre, genel ve özel yetenekleri açısından, üst düzeyde performans gösteren çocuklara üstün yetenekli denir (MEB,1991: 4).

Sosyal Beceri: Bireyin, duygu ve düşüncelerini doğru bir biçimde anlatması ve hakkını savunabilmesi, başkalarından yardım isteyebilmesi ve kendisi için olumsuz olan talepleri geri çevirebilmesini sağlayan becerilerdir (Avcıoğlu 2007, s.10).

Sosyal yeterlilik: Topluma uyum sağlamada bireyin sahip olması gereken sosyal duygusal, bilişsel ve davranışlara denir (Oruç, 2008).

Sosyometri: Bir grup içindeki etkileşimi ve kişiler arası ilişkileri niceliksel yöntemlerle belirlenen bir tekniktir (Sucuoğlu ve Kargın, 2012).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Üstün Yetenekli Bireylerin Tanımı

Üstün yetenekli çocuk terimine yönelik tek bir tanım bulunmamaktadır. Bazı tanımlarda üstün yetenek, bazı tanımlarda ise üstün zekâdan bahsedilmektedir (Nacar, 2015).

Üstün zekâ bireysel farklılık için kullanılan toplumsal bir etikettir. Bu sebeple üstün zekâ tanımı bireyler arası, disiplinler arası ve toplumlar arası farklılıklar göstermektedir (Sak, 2014).

Tanımların kelime anlamlarını inceleyecek olursak;

Zekâ sözcüğü için yapılan tanımlar çok çeşitlidir. Herkes tarafından ortak kabul edilmiş bir tanımı mevcut değildir. Bu da zekânın, kesin belirlenmiş bir olgu olmadığını ifade eder. Zekâ ile ilgili bilinen en yaygın tanım, Boring tarafından 1923 te yapılan “Zekâ; zekâ testlerinin ölçtüğü şeydir” (Stenberg, 2005).

Özkan (2009) zekâ; algılama, öğrenme, düşünme gibi birçok yetenek ve beceriyi birlikte kullanabilmektir. Zekâ; bir duruma, durumun öğeleri arasındaki ilişkileri kavrayarak, bunlara uyum gösterebilme becerisidir.

Öncül (2000) Yeni durumlara çabuk ve başarılı biçimde uyabilme ve bu durumun gereğini yapabilme yeteneği’dir.

Wechler, zekâyı, “Bir bütün olarak bilinçli davranışlar sergileme mantığını kullanarak kararlar verme ve çevresine tesir edebilme konularında bireyin bir genel kapasitesi” olarak tarif etmektedir.

Piaget’e (1952) göre zekâ, çevre ile uyum, düşünce ile davranışların organize olması demek olan belli bir uyumlu davranış örneğidir.

Thurston’a göre zeka ”Bilişsel bir özellik olarak değerlendirilen zeka; oluşumlarının bitmemiş, erken safhasında odaksal dürtüler oluşturabilme yeteneğidir. Bu yüzden zeka kısıtlayıcı bir süreç olan soyutlama kapasitesidir” (Karabulut, 2010).

Zekâ; sürekli gelişen olayları bağımsız olarak düşünebilme, yeni durumlara başarıyla uyabilme, eylem ve tutumları belli bir düşünce ya da erek çevresinde toplayabilme yeteneği (TDK, 2015) şeklinde tanımlanmaktadır. Görüldüğü gibi zekâ kavramı çok çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır.

Zihinsel yetenek ya da zekâ testlerini geliştiren ilk kişi Sir Francis Galton olmuştur (Atkinson, R.L., R.C. Atkinson, E.R. Hilgard, Psikolojiye Giriş II, (Çev. Aysun Yavuz, Kemal Atakay, Mustafa Atakay), İstanbul, 1995). Galton, zekâyı etkileyen en önemli etkenin kalıtım olduğunu ileri sürmüştür. Zekânın standartlaştırılmış testlerle ölçümüne sahip uygulamalı metotlar, Alfred Binet'in çalınmalarına dayanmaktadır. Binet'in zekâ yaşı kavramı, sonrasında zekâ bölümü (intelligence quotient- IQ) kavramını getirmiştir.

Tablo 1.

Standfort-Binet Zeka Bölümü (IQ) Sınıflandırılması

Zekâ Bölümü	Sözel Betimlemesi
140+	Dahi
120-140	Çok Üstün Zekâ
110-120	Üstün Zekâ
90 - 110	Normal Zekâ
80 - 90	Sınır Üstü, Tutuk normal, Zekâ
70 - 80	Tutuk Zekâ
0 - 70	Zihinsel Yetersizlik

(Baykoç, N. (2014). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim. Eğiten Kitap.s.364. Ankara.

Galton, Binet, Terman gibi bilim adamları, araştırmacılar zekâyı daha çok nicel kavramlarla ele alır. Zekâyı rakamlarla açıklamışlardır.

Terman (1926), geliştirdiği testi kullanarak “üstün zekâyı yüksek IQ ile ölçmeye çalışmıştır”. Üstün zekâ, standart zekâ testlerinde %1’lik bir üst dilim ile tanımlanabilirdi. Terman, Stanford- Binet Zekâ Ölçeğinde 135 puanı üstün zekâlı olmak için eşik kabul etmektedir (Kara, 2016).

June Merker’a (2010-10) göre, “Üstün zekâlılık karmaşık sorunları çözebilme yeteneğidir” .

Üstün zekâlı, geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 130 ve daha yukarı zekâ bölümü (ZB) puanını almayı başaran; kendi yaşlıları içinde rasgele seçilmiş bir kümenin %98’in üstünde olanlara verilen addır (Nacar, 2015).

Üstün zekâ kavramı bilimsel bir kavram olarak ele alındığından beri zekâ ve zekâyı ölçen testlerle açıklanmıştır. Bu testlerle tanılama yapan kaynaklarda üstün zekâlılar, yapılan değerlendirmeler ile yaklaşık 130 ve üstü puana sahip bireyleri kapsamaktadır. Fakat zekâyı sadece bu değerlendirmeye göre yapmak doğru değildir (Kara, 2016).

Üstün zekâ kavramını tanımlarken nicel bakış açısıyla tanımlamamış olan Marland Raporu (1972) üstün zekâlılığı “Genel, zihinsel, özel akademik, yaratıcı, üretken, liderlik, sanat veya psikomotor alanlardan en az birinde olağanüstü potansiyele sahip olan veya bu alanlardan en az birinde olağanüstü başarı gösteren çocuklar” olarak tanımlanmıştır.

Literatürde üstün zekâ kavramı kullanılırken, 15 Ocak 2013 tarihinde Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nca yayınlanan Strateji ve Uygulama Planında aynı kavrama karşılık gelen özel yetenek kavramı tercih edilmiştir (MEB, 2013). Üstün zekâ kavramı Türkiye’deki Bilim ve Sanat Merkezlerinde özel yetenekli öğrenci olarak tabir edilmektedir (Kara, 2016).

Yetenek; kısmen doğuştan kısmen de eğitim yoluyla talim, tecrübe, uyum ve alışkanlıkla meydana gelirler. Yetenek bireylerde doğuştan var olan birtakım yeteneklerin olabileceği gibi sonradan da kazanılabilir. Kişinin kalıtıma dayanan ve öğrenmesini çerçeveleyen sınırdır (Özkan, 2009).

Üstün ve özel yeteneklilik; bireyde çevresel uyaranlarla gelişen genetik özelliklerle var olan fiziksel büyüme ve gelişim, bilişsel gelişim, sosyal, duygusal gelişim, alıcı ve ifade edici dil becerilerindeki gelişim alanlarında; uzman kişiler tarafından yapılan gözlem ve değerlendirme sonucunda akranlarından daha ileri düzeyde olma durumuna denir (Baykoç, 2014).

Üstün yeteneklilik “ortalamanın üzerinde zihinsel ve yaratıcı düşünce becerisi, motivasyon ve çevresel faktörlerin etkisiyle, bireyin potansiyelinin ürüne dönüşmesidir (Nacar, 2015). Üstün yetenek, “herhangi bir ya da birden fazla alanda akranlarına kıyasla olağanüstü performans sergileme” olarak kapsamlı bir biçimde tanımlanabilir (Akar, 2015).

Günümüzde Renzulli’nin üstün yeteneklilik ile ilgili yapmış olduğu tanım daha popülerdir. Renzulli; “three ring” (3 halka) teorisi (Renzulli, 1986)’ne göre üstün zeka veya üstün yeteneklilik insan yapısındaki üç temel ögenin etkileşiminden oluşur.

- 1. Yetenek:** Zekâ gelişiminde ortalamanın üstünde puan almış olmak, normalin üstünde bir yeteneğinin olması.
- 2. Yaratıcılık:** Problemlere farklı bakış açılarından bakarak, yaratıcı çözümler sunabilmek, üretebilmek (yaratıcılık).
- 3. Motivasyon:** Sorumlu olduğu bir işi veya görevi, sürekli takip edebilecek, devam ettirebilecek yüksek motivasyona sahip olma.

Mönks ve Boxtel, (1985) üstün yetenekliliği etkileyen etmenler, yaratıcılık, kararlılık, farklılıktır. Çocuğun sosyal çevresindeki yaptığı davranışları ve güdülenme durumu da üstün yetenekli bireyler için belirleyici unsur olduğuna değinmişlerdir (Cem, 2011).

Özel Eğitim Konseyi (1991), Üstün Yetenekli Çocuklar Eğitim Komisyonunca üstün zekâ ve üstün özel yetenek kavramları, üstün yetenekliler olarak son şeklini almıştır. Şu şekilde tanımlanmıştır: Üstün yetenekli birey genel veya özel yetenekleri açısından, yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir.

Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi ’ne (2009) göre, üstün yetenekli/özel yetenekli öğrenci, zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren öğrenci olarak tanımlamıştır. Literatür incelendiğinde zekâ ve yeteneğin birbirinden farklılığı üzerine yapılmış açıklamaları da mevcuttur. Ataman’ın (2012) “üstün

zekâlı çocuk ortalama olarak her grupta akranlarından ileriyeen üstün yetenekli çocuk akranlarından bazı alanlarda ileridir, bazı alanlarda normaldir hatta akranlarına göre bazı alanlarda desteğe ihtiyaç duyar.” (s.17) ifadeleri ile bu kavramları ayırması da bunun bir delilidir.

Bütün bu tanımlardan anlaşılacağı gibi; üstün yetenek, akranlarına göre bazı alanlarda üst düzey becerilere sahip olması ve bu özelliklerin alandaki uzmanlar tarafında kabul edilmesidir. Zekâ ve üstün zekâ ile ilgili çok farklı tanımlar olduğu gibi, üstün zekâlı çocukları da akranlarından ayıran birçok farklı özellikleri bulunmaktadır.

2.1.1. Üstün Yetenekli Bireylerin Özellikleri

Üstün yetenekli çocukların sahip oldukları özellikleri, genel olarak dört alt başlık altında inceleriz. Bunlar sırasıyla:

- Bedensel
- Zihinsel
- Kişisel
- Sosyal

Bedensel/Fiziksel Özellikler

Üstün yetenekli çocuklar akranlarına göre boy uzunluğu ve ağırlıkları daha fazladır. Omuzları ve kalçaları daha geniştir. Bu çocuklarda hastalıklar veya doğuştan gelen fiziksel rahatsızlıklar daha azdır. Akranlarına göre hastalıklara karşı daha dirençlidirler (Çelikdelen, 2010). Akranlarına göre erken yürürler, erken yaşta konuşmaya başlarlar. Duyu organı bozukluklarına daha az rastlanır.

Hastalıklara karşı vücutları dayanıklıdır. Ortalama yaşam süreleri daha uzundur (Hızlı, 2013). Sinir sistemleri çok gelişmiştir, bu sayede, çevresel uyaranlara karşı çok hassas bir yapıları vardır (Davaslıgil, 2004).

Zihinsel Özellikleri

Yapılan bütün araştırmalarda, Üstün yetenekli bireyler hakkında ortak ve yaygın olan en önemli kanı bu bireylerin zihinsel özellikleri bakımından akranlarından üstün olduğunu göstermektedir. Üstün yetenekli bireyleri belki de akranlarından ayıran en önemli özellik zihinsel kapasiteleri ve becerileri olmuştur. Nitelik ve nicelik bakımından üstün zihin özelliklerine sahip bu bireyler gözle görülür bir düzeyde kendilerini belli etmektedirler (İnci, 2014).

Genelde güçlü bir hafızaya, iyi bir merak gücüne sahiptirler. Kavramlar ya da olaylar arasında bağlantı ve ilişkileri görebilirler. Kapsamlı sentez yeteneğine, güçlü iletişim becerilerine, soyut fikirler ve karmaşık kavramları anlama yeteneklerine sahiptirler. Aynı zamanda muhakeme güçleri ya da güçlü sezgilerini kullanarak problemlere orijinal ve farklı fikirler ortaya koyup problemlere hızlı ve pratik çözümler bulabilirler (Clark, 2002; Johnsen, 2004., akt.: Elcik, 2015).

Farklı alanlara yoğun ilgi duyarlar. Aşırı meraklı ve esnek düşünme becerilerine sahiptirler. Alıcı ve ifade edici dil gelişimin ileri düzeydedir. Konuşmaları akıcıdır. Orijinal, sıra dışı fikirlere ve düşüncelere sahiptirler. Olaylara ve durumlara çözüm üretme becerilerin yüksek olması, mantık muhakeme becerilerin gelişmiş olması da üstün yetenekli bireylerin belirgin zihinsel özelliklerindendir (Elcik, 2015).

Üstün yetenekli bireyler akranlarına göre erken konuşur. Dili etkili bir şekilde kullanırlar. Kelimeleri doğru telaffuz ederler, konuşmaları çok akıcıdır. Zengin bir kelime hazinesine sahiptirler. Duygu ve düşüncelerini ifade etmek ve merak duygularını gidermek için çeşitli ve farklı alanlara ihtiyaç duyarlar. Bilgileri kolayca işleyebilir ve transfer edebilirler. Zekice tasarımlar yapabilirler. Görme ve duyma ile ilgili algı becerileri çok gelişmiştir. Yarışmayı severler.

Mükemmeliyetçi özellikleri vardır. Çok karmaşık algılara, kavramlara ve tepkilere sahiptirler (Çağlar, 2004). Çok çeşitli konularda mükemmel bilgilere sahiptirler. Kendisine sunulan bilgileri hemen öğrenirler ve çabuk hatırlarlar. Karmaşık ve zor materyalleri, anlamlı olan parçalara ayrıştırarak anlamak için çaba sarf ederler. Herkesin bildiği yanıtları, mantıksal tarafından bakarlar. Son derece

keskin ve dikkatli bir gözlemcidirler. Kullandıkları sözcükler yaşıtlarına göre üst seviyede olup, bunların anlamlarını bilerek yerinde kullanırlar (Ataman, 1998).

Kişilik Özellikleri

Üstün zekâlı bireyler amaçlarını elde etmekten ve başarıdan çok mutlu olurlar. Çok çalışkandır, Yaptıkları hataları görüp düzeltmek için çaba sarf ederler. Samimiyet ve güvenden hoşlanırlar uzun süreli dostluklar kurarlar. Sadık ve güvenilir kişilerdir, yaptıkları işlerde sabırlı ve kararlıdır. Yaşamlarında mükemmeliyetçidirler (Davaslıgil, 2004; Akarsu, 2001; Cutts ve Moseley, 2001 akt.: Çelikdelen 2010).

Amaçlarına ulaşmaya karşı isteklidirler. Gururlu olmaktan hoşlanmazlar. Başkalarına yardımcı olmaktan ve mütevazı yardımlar yapmaktan hoşlanırlar. Sabırlı olurlar. Değişik fikir ve düşüncelere saygılıdır. İlişkilerinde yapıcıdır, politik davranırlar ve genelde sakindirler. Akranları ile ilişkilerinde daha etkili ve olgundur (Hızlı, 2013). Yüksek amaçları ve idealleri vardır. İki işi birlikte yapabilirler. Düşünce süreçlerini aktive edecek bilgi aktarımından büyük zevk alırlar. İç denetim mekanizmaları son derece güçlüdür. Kaderci bir yapıya sahip değillerdir. Duygusal yapıları olabilir (Çelikdelen, 2010).

Sosyal Özellikleri

Akran arkadaşlığı yerine zihinsel olabilecek yaşıtları ile arkadaşlık etmeyi tercih ederler. Tercihleri daha çok yetişkinler veya büyük çocuklardır. Kendilerinden daha az yetenekli çocuklarla oynarken problem yaşayabilirler. Bu sebeple, onları seven bireyler veya büyük kişilerle arkadaşlık etmeyi seçerler (Davis & Rimm, 2004). İnsanların ihtiyaçlarının neler olduğunu merak etmeleri, duygularına ve fikirlerine değer vermeleri, üstün yetenekli bireyleri toplum içerisinde lider konumuna getiren en önemli etkidir. Toplumun sorunlarına karşı ilgilidirler (Altun, 2010).

Empati kurmada başarılıdır, özgüvenleri yüksektir ve özgürdür. Gruba çok iyi liderlik yaparlar, organizasyon becerileri gelişmiştir. Zihinsel ve fiziksel olarak oldukça aktiftirler (Tuttle & Becker, 1980. akt.: Hızlı, 2013).Çevresindeki

insanların duygu, düşünce ve isteklerini anlama becerisine sahiptirler. Toplumsal değişikliklere ve olaylara hızlı bir şekilde uyum sağlarlar (Megep, 2009).

2.1.2. Üstün Zekâlı ve Yetenekli Bireylerin Eğitimleri

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde normal eğitim potansiyellerini ortaya çıkarmaları için farklı destek eğitim programına ihtiyaçları vardır (Levent, 2011). Doğuştan sahip olunan, bir takım yetenekleriyle akranları arasında farklı bir konumu olan üstün yetenekli çocuklarında özel eğitime ihtiyacı vardır (Şenol, 2011). Ülkemizde Üstün yetenekli çocukların eğitimlerine yönelik geçmişte bir takım girişimlerde bulunulmuştur. Üstün yetenekli çocukların değerlendirilmesi ve eğitimine yönelik tarihte bilinen ilk ve en popüler uygulaması Enderun Mektebi'dir (Bilgili, 2004).

1956 yılında çıkarılan 6660 sayılı Kanun maddesi güzel sanatlar alanında üstün yetenekli çocukların devlet tarafından eğitilmesini düzenleyen yasa Fen bilimleri ve matematik alanında yeteneği olan üstün öğrencileri yetiştirmek amacıyla fen liseleri açılmıştır (1964). Devlet parasız yatılılık ve TUBİTAK bursların verilmesi, devlet hesabına yabancı ülkelerde öğrenim görmelerinin sağlanması (1416 sayılı kanun, 1929; 5245 sayılı kanun, 1948) bu girişimlerden bazılarıdır (Baykoç, 2014).

Ayrıca, 1993 yılında Bilim ve Sanat Merkezleri de (BİLSEM) bu amaçla açılmıştır. “Bilim ve Sanat Merkezi; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur” (Sürücü, 2013). Üstün yeteneklilerin eğitimine dönük özel okul uygulamalarından ilki 1990 yılında Sezai Türkes’in kurucusu olduğu İnanç Vakfı’na aittir. Üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda üniversite bazında atılan en önemli adımlardan biri 2002 yılında, İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü’nde ilk Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı’nın kurulması olmuştur (Altun, 2010).

Üstün Zekâlılar için geliştirilen eğitim programları, normal sınıflarda verilen eğitimden farklı olarak hızlandırılmış ve zenginleştirilmiş öğrenme deneyimleri

sunan programlardır. Bu tür programların her tür öğrenciye faydası olması beklenmemelidir. Ayrıca tek tip eğitim ve öğretim her öğrencinin öğrenme özelliklerine uygun değildir. Derslerdeki isteksizlik ve derslere karşı soğumanın temel nedeni de bundandır. Her öğrencinin ilgi alanı farklıdır. Eğitim ve öğretim öğrencilerin özelliklerine göre farklılaştırılmalıdır. Böylece bütün öğrenciler öğrenebilir ve gelişebilir (Sak, 2014).

Günümüzde Üstün Yetenekli Çocukların eğitim ihtiyaçları;

- **Hızlandırma:** Birinci sınıfa erken başlama, ders atlama, üstten ders alma gibi çalışmaları içerir.
- **Gruplama:** Benzer yetenekteki çocukları birlikte çalışabilmeleri için sınıf içi veya sınıf dışı gruplamalar yapılmasıdır (Baykoç, 2014).
- **Zenginleştirme:** Normal eğitim yapılan sınıfların programında üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri ve gereksinimlerine yönelik uygulamalar yapılması gerekir. Bunun için normal sınıfta farklılaştırılmış öğrenme deneyimlerinin plânlanması gerekmektedir. Yatay ve dikey zenginleştirme olarak iki türlü yapılabilmektedir. Yatay zenginleştirme de etkinlik ve ders türünü artırılarak yapılır. Dikey zenginleştirme de ise çalışılacak konu ile ilgili detaylı ve derinlemesine etkinlik ve çalışmalar yapılır (Ersoy ve Avcı, 2000).

2.2. Sosyal Yeterlilik

Üstün yetenekli çocukların akranları ile etkileşimlerinde sosyal becerilerini doğru ve etkili bir şekilde kullanması, sosyal ortamlarda bireysel yeteneklerini, uygun davranışta bulunarak gösterebilmesidir (Alisinanoğlu ve Özbey, 2011).

Jest ve mimik hareketlerini doğru kullanma, vücut dilini doğru kullanıp yorumlayabilme, sınıf içinde karşılıklı sohbet ve tartışmalara katılma gibi sözel veya sözel olmayan davranışları kapsar. Bu davranışların doğru ve etkin bir şekilde kullanabilme becerisi bireyin sosyal yeterliliğini belirler. Sosyal bakımdan yeterli olabilmek için konuşmayı başlatabilme, sonlandırabilme, toplum kurallarına uyum sağlama, iletişimi devam ettirebilme gibi etkinlikleri tek başına yapmak gerekir. Bu beceriler bireyin toplumdaki sosyal kabulüne imkân sağlar (Aral ve Durualp, 2011).

Sosyal yeterlilik ve sosyal beceri kavramları birbirinden farklı olsa da bazı kaynaklar bu iki kavramı benzer şekilde kullanmıştır. Bu yaklaşımın temelinde ‘‘Kişinin sosyal becerisi varsa sosyal açıdan yeterlidir.’’ anlayışı mevcuttur (Bacanlı, 1999). Akkök’e (2003) göre sosyal becerilerin gelişimi ile sosyal yeterliliğin gelişimi bir bütündür. Bunlar; bireyin kendini ifade edebilmesi, özgüven, akranları tarafından kabul görme, ailesi ve yakın çevresi tarafından kabul görme, toplumsal çevrenin desteği olarak ifade etmektedir (Aral ve Durualp, 2011).

Sosyal yeterlilik (competence) üzerine farklı araştırmacıların getirdiği farklı tanımlar şu şekildedir;

Trower (1982) beceri isteyen davranışı ortaya koyma yeteneği fırsatları en iyi şekilde değerlendirmeyi sağlayan ve toplumsal isteklere karşı esnek bir yaklaşımla uygun tepkiler vermeyi düzenleyen genel bir yetenek.

Hiar, Jager, Garnet (2002) çevresindeki insanlarla ilişkilerini olumlu bir şekilde sürdürürken aynı zamanda çevresiyle sosyal etkileşim içerisinde kişisel hedeflere ulaşma yeteneği.

Denham ve meslektaşları (2003) sosyal, duygusal, bilişsel becerileri, davranışları, motivasyonu içeren bireysel özelliklerle şekillenen kavram olarak ifade edilmektedir.

Weinstein, (1969) kişilere karşı sorumluluğunu yerine getirebilme yeteneği. Diğerlerinin tepkilerini yönetebilme yeteneği. (Gülay ve Akman, 2009, s.18)

Howes (1987) Sosyal işlevselliği başarılı olarak yansıtan davranışlardır (Dermez, 2008).

Tanımlardan anlaşılacağı üzere sosyal ilişkilerin gelişiminde ve bireysel gelişimin sağlanmasında Sosyal yeterlilik etkili bir faktördür.

2.2.1. Sosyal Yeterliliğin Faydaları

Sosyal yeterliliği akranlarına daha az yeterli olan çocuklara göre;

- Etkileşimlerinde daha başarılıdırlar.

- Yaşamlarında yeterlidirler
- Akranlarına göre daha çok mutludurlar.
- Sosyal ilişkileri akademik başarılarıyla ilişkilidir.
- Sosyal ilişkilerinde başarı gösteren çocuklar okulda daha başarılıdır

(Dermez, 2008).

Sosyal yeterliğin üç alt boyutu olduğu düşünülmektedir:

Uyumsal davranış

Sosyal beceriler

Akran kabulü (Avcıoğlu, 2007, akt.: Kuyurtar, 2011).

Uyumsal davranışlar, bireyin bağımsız işlevlere ait becerilerini, fiziksel gelişim durumunu, akademik yeterlik düzeyini ve dil gelişimini içerir. Sosyal beceriler, Marlowe (1986), sosyal becerileri, kişilerarası ilişki ve etkileşimlerde, kişinin empati kurma yeteneği ve ona uygun davranma yeteneği olarak tanımlamaktadır. Üç alt boyutta inceleyebiliriz; toplumsal davranışlar, kendisiyle ve sorumluluklarıyla ilgili davranışlar. Akran kabulü ise sosyal yeterliğin bir parçası ve de sosyal davranışların bir sonucu olarak görülmektedir (Avcıoğlu, 2007).

2.3. Sosyal Beceri

Sosyal beceriler, Bireyin çevresiyle daha iyi etkileşim kurması ve toplum tarafından onaylanmayan, kabul görmeyen sosyal davranışlardan uzaklaşmasını sağlayan, sosyal olarak kabul gören öğrenilmiş davranışlardır (Gresham ve Elliot, 1990).

Aral (2011) bireyin çevresiyle iletişim ve sosyalleşmesinde olumlu sonuçlar elde etmesini sağlayan, sosyal açıdan kabul edilip öğrenilen davranışlardır. Mac Fall, (1982) Bireyin toplum tarafından kendisine uygun gördüğü rolleri oynaması, yerine getirmesidir.

Nezlek (2001) kişiler arasında kabul edilebilir, olumlu ilişkilerin kurulması için bireylerdeki yeterlidir.

Sosyal beceriler, bireyin yaşadığı çevreden olumlu tepkiler almasını sağlayacak ve olumsuz tepkileri engelleyebilecek, başkalarıyla etkileşimini

sağlayabilecek ve sosyal açıdan çevresinin davranışlarını onaylaması kabul etmesi olarak da tanımlanabilir (Şahin, 2002).

Tanımlar incelendiğinde sosyal beceriler, sosyal etkileşim için önemli bir araçtır. Ayrıca sosyal beceriler toplumsal normların etkisiyle bireyin, davranışlarını çevresinin onayını almak için şekillendirdiğini görmekteyiz. Sosyal beceriler toplumsal ve bireysel ilişkileri yönlendirmektedir.

2.4. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması

Sosyal becerilerin sınıflandırılmasında da çeşitli yaklaşımlar görülebilmektedir:”

Goldstein ve meslektaşları (1980) “sosyal becerileri altı kategoride incelemişlerdir.

1. Başlangıç sosyal beceriler: Konuşma, soru sorabilme, teşekkür etme, kendini tanıtabilme, iltifat etme”

2. İleri sosyal beceriler: Gerekğinde yardım isteme, yönerge verme, yönergelere uyma, özür dileme”

3. Duygularla Başa çıkma becerileri: Duyguları tanımlama, duygularını ifade etme, karşısındakilere karşı empati kurma, öfkesini kontrol etme, sevgisini ifade etme, korkularıyla başa etme”

4. Saldırganlığa alternatif beceriler: İzin isteme, çevresiyle eşyalarını veya yiyeceğini paylaşma, ihtiyacı olana yardım etme, arkadaşları ile uzlaşma, hakkını savunabilme, alay edilmeye baş etme, çatışmaktan kaçınabilme, kavgadan uzak durabilme

5. Stresle başa çıkma becerileri: Şikâyet edebilme, şikâyetlere cevap verme, başarısızlığa karşı tepki verme”

6. “Planlama becerileri: Bir şeyi yapmaya karar verme, sorunun nedenini belirleme (Gülay ve Akman, 2009).”

Üstün yetenekli bireyin sosyal yaşama uyum sağlamasında ve kendisini yaşadığı toplumun bir üyesi olarak kabul etmesinde vazgeçilmez olan sosyal becerileri Akkök (1996) altı ana başlık altında ele almaktadır

1. İlişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri:” Karşısındakini dinleme, konuşmayı başlatma ve konuşmayı sürdürme, karşısındakine sorular sorma, teşekkür etme, kendisini çevresine tanıtmaya, başkasını tanıtmaya, iltifatta bulunma, ihtiyaç duyulduğunda yardım isteyebilme becerileridir. Ayrıca yanlış yaptığını fark ettiğinde başkasından özür dileyebilme, izin isteyebilme, başkasını ikna etme, bir işin veya durumun devamı veya uygulanabilmesi için uygun yönerge verme ve verilen yönergelere uyma davranışlarını da örnek verebiliriz.

2. Grupla Bir İş Yapma ve Yürütme Becerileri:” Grup içinde yapılan iş bölümüne uyum sağlama, grup içindeki sorumluluklarını bilme ve bu sorumlulukları yerine getirme, empati kurabilme.

3. Duygulara Yönelik Beceriler:” Duygu ve düşüncelerini açıklayabilme, empatik davranma, karşısındakinin öfkesi ile baş etme, korkuları ile baş edebilme, kendine ödül verme.

4. Saldırgan Davranışlar İle Başa Çıkmaya Yönelik Beceriler:” Eşyalarını paylaşabilme, başkalarına yardımcı olma, anlaşmaya çalışma, öfkesini hakim olma, hak ve hukukunu koruma, kendini savunabilme, kendisine yönelik alay etme durumunda başa çıkabilme, kavga etmemek, uzak durmak.

5. Stres Durumuyla Başa Çıkma Becerileri:” Başarısızlıklara karşı, toplumsal baskıya karşı mücadele etme, utanılacak bir durum karşısında kendini savunma, yalnız bırakıldığında tek başına mücadele etme.

6. Plan Yapma ve Problem Çözme Becerileri:” Ne yapacağını planlama, karar verebilme, problemin (sorunun) sebeplerine ulaşmaya çalışma araştırma yapma, karar verme, bir işe zaman ayırma.

Sosyal beceriler aynı olsa da sınıflandırmada yaklaşımlar değişebilmektedir. Sınıflandırmalarda üzerinde durulması gereken ortak nokta sosyal becerilerin bireysel ve toplumsal yönlerine değinmesidir. Sınıflandırmalarda dikkati çeken diğer

bir nokta, sosyal gelişimin yanı sıra bilişsel ve duyuşsal gelişiminde sosyal becerilerle doğrudan ilişkisi olduğunun ortaya konmasıdır (Gülay ve Akman, 2009).

Dermez (2008) ilköğretimin 1. kademesinde olan çocukların kazanmaları gereken bazı sosyal beceriler vardır. Bu becerilere sahip olamayan çocukların gelecek yaşamlarında karşılaşılabilecekleri bazı büyük sosyal riskler olabilir. Bu beceriler şunlardır.

1. Basit İletişim becerileri:
2. Paylaşma becerileri:
3. Kurallara uyma becerileri:
4. Giriş ve işbirliği davranışları:
5. Hedef belirleme ve karar verme becerileri:

2.5. Sosyal Beceri ve Sosyal yeterlilik Arasındaki Fark

Sosyal yeterlilik, bireyin sahip olduğu performansının genel niteliği ile ilgili sosyal yargı bildiren bir kavramdır. Sosyal beceri ise sosyal durumlarda bireyin sergilediği davranışlardır. Sosyal yeterlilik, sosyal beceriyi de içine alan kapsayıcı bir kavramdır. Sosyal yeterliliği olan bireyler genelde yeterli düzeyde sosyal beceriye de sahiptirler. Fakat bireyin sahip olduğu bu becerilerini ne zaman, hangi durumda ve nasıl kullanacağını yeterince öğrenmemiş olması sosyal becerilerinin yeterli olmadığının göstergesidir (Şaşkın, 2010).

Mc Fall'ın (1982) geliştirmiş olduğu modele göre sosyal yeterlilik, bireyin görevlerini yerine getirmesi sonucu diğer insanların yapacakları değerlendirme olarak tanımlanabilir. Sosyal beceri ise karmaşık davranışları başarılı bir şekilde gerçekleştirme olarak belirtmiştir (Gülay ve Akman, 2009).

2.5.1. Sosyal Beceri Eksikliği

Sosyal becerilerin önemini açıklayabilmek için sosyal beceriye ait yetersizlikleri de bilmek gerekir. Sosyal becerideki eksiklikler, bireyin ileriki yıllarında suç işlemesi, okulunda devamsızlık yapması, okulunu bırakması, akademik başarısızlıkta sorunlar yaşaması, sosyal olmayan davranışlarda bulunması, alkol

kullanmaya başlama veya bağımlısı olma ve yetişkin psikozları gibi sorunları doğurabilmektedir (Gültekin, 2008).

Sosyal becerilerdeki yetersizliğin yarattığı sonuçlar üzerine yapılan araştırmalara göre, sosyal beceri düzeyi düşük olan ya da akranlarına göre geride kalmış çocukların çocukluk döneminde yaşadıkları sıkıntılı dönemler, ileri yaşlarda uyumsuz davranışlarla ilişkili olduğu sonucunu doğurmaktadır. Akranları ile zayıf ve yetersiz ilişkileri olan çocukların; yaşamlarının sonraki döneminde psikolojik, davranışsal ve sosyal alanlarda da rahatsızlıklar yaşama eğilimindedirler. Bunlar arasında okulda başarısızlığı, şiddette eğilim gösterme, psikopatolojik rahatsızlık belirtisi göstermesi ve suça karşı eğilim gösterme sayılabilir (Çetin, Bilbay ve Kaymak, 2003).

Sosyal becerilere etki eden risk faktörlerini üç grupta incelenebilir (Thornberry 1994).

1. Bireysel Risk Faktörleri: Çocukların mizacı, karakter özellikleri, zihinsel becerileri bireysel risk faktörlerindendir.
2. Ailesel ve toplumsal risk faktörleri: Ailenin yapısı ve özellikleri, gelir durumu, kültürü risk faktörü olabilir.
3. Okul İle İlgili Faktörler: Çocuğun öğretmeni ile arasındaki ilişki durumu, okul akran ilişkilerinde yaşadıkları, başarı ve başarısızlık durumu risk faktörlerindendir.

Seven'e (2008) göre sosyal beceri eksikliği görülen çocuklarda potansiyel ruhsal bozukluk riskine sahiptirler. Sosyal olarak yeterli olan çocuklar, gerekli sosyal beceriye de sahiptirler. Bireylerin sahip olduğu bu becerileri ne zaman ve nasıl kullanacaklarını yeterince öğrenmemiş olmaları sosyal beceride eksiklik riskini doğurmaktadır. Sosyal beceri eksikliğine neden olan problem durumları vardır. Bunlardan en önemlileri şunlardır:

1. Sosyal anksiyete/fobi
2. Çekingenlik
3. Kaçınma

4. Kaçınmacı kişilik bozukluğu

5. Sıkılganlık

6. Test/sınav anksiyetesi

Bu problem durumları, sosyal beceri eksikliği nedeniyle gelişebileceği gibi sosyal beceri eğitimi ile bunların problemlilik düzeylerinin azaltılması da sağlanabilir (Dermez, 2008).

2.6. Sosyometri ve Sosyometrik Statü

Sosyometri'nin kurucusu İtalyan asıllı Moreno' dur. Sosyometri bir grupta bireyin kabul veya reddedilme durumunun sayısal olarak belirlenmesidir. Toplumu evrimsel yaklaşımla inceleyen sosyometri kuramsal olarak dört ana kavram üzerine şekillenmiştir. Bunlar; eylem, doğallık, spontanlık (kendiliğindenlik), yaratıcılık ve rol (Moreno, 1963; akt. Dökmen, 1995). Spontanlık ve yaratıcılık stratejik açıdan birbiriyle ilişkili olmalarına rağmen kavramsal açıdan birbirine benzemezler. Kategorik olarak farklıdır. Spontanlık, var olan duruma uygun uyarıcıları bulup gereken uyarıcılara uygun geri bildirimler verebilmektir. Spontanlık tek başına işe yaramaz. Yaratıcılık ise yeni bir düşünce, davranış bulma, yeni bir ürün ortaya çıkarmaktır (Moreno,1963). Ayrıca sosyometride bu kavramlara ek olarak sosyometrik tercih, tele ve sosyal atom gibi kavramlar da sosyometriyi daha anlayabilmemiz açısından önemlidir (Aslan, 2008). Moreno sosyal maddenin dış görünüşü ile ilgilenmemiştir. Sosyal maddenin metodunu, sosyal evren için uygulamıştır. Moreno'ya göre sosyal ilişkilerin çekirdeği sosyal atoma dayanır. Sosyal atom bireyin yaşamında kendisine yakın gördüğü insanlarla kurmuş olduğu yakın bağ veya çevresel bütünlüktür. Sosyal atomun çevresini belli ölçülerde görmemizi sağlayan yalnızca sosyometrik testtir (Dökmen, 1995).

Moreno, psikodrama ve sosyometri kavramlarını deneysel inceleme alanına kazandırmıştır (Dökmen, 1995). Sosyometri geçmişte olmuş, bitmiş olaylarla ilgilenmez. Halen varlığı devam eden olaylarla ilgilenir (Şatıroğlu, 2000). Sosyometri'nin bireylere yönelik iki yararından bahsedilebilir. Sosyometri testi sonucunda birey sosyal konumunu öğrenir. Ayrıca sosyal konumunu etkileyen sebepleri öğrenir. Sosyometri'nin sağladığı diğer bir fayda ise grubun sosyometrik örüntüsünün belirlenip yeniden organize edilmesidir. Sosyometri genelde gruplarla

ilgilenir. Grup içinde birbirlerini çeken ve birbirlerini iten üyeler bulunmaktadır. Sosyometrik ölçümler sonucu birbirini çeken grupları bir araya getirebilirsek yapılan etkinliklerden daha çok verim alınabilir (Dökmen, 1995).

Bireyler arasındaki ilişkilerin ölçme ve değerlendirilmesini kavramsal açıdan ele alır. Ölçme ve değerlendirme işleminde tele kavramını kullanmıştır. Tele kavramını kullanırken, şimdi ve burada ilkesinden yararlanmıştır (Şatıroğlu, 2000).

Bu kavram iki bireyin birbirlerinin içsel dünyalarını anlayabilme ve karşılıklı olarak birbirine karşı duygusal akış yaşayabilme ve bütünlük oluşturabilmeye durumudur. Empati bireyin başka birisini iç dünyasına katılma durumudur. Empati tek yönlü duygusal yansıtma değildir. Empatide İki kişinin karşılıklı duygusal yansıtma aktarımı gerçekleşmez. Fakat “tele” de etkileşim iki yönlüdür. Tele bireylerin karşılıklı empati kurma şekli olarak görülebilir (Dökmen,1995). Karşılıklı tele ilişkisi olan bireyler birbirlerini çeker yani empati kurarlar (Moreno, 1963, Dökmen, 2013).

Sosyometri testi uygulanacak olan kişilere, bulundukları grupta arkadaşlık etmek istedikleri kişilerin kim olduğunu sorar. Böylece sosyometri testi uygulanan bireylerin ortaya koymuş olduğu seçme ve reddetme durumuna bakılarak grubun sosyal yapısı hakkında bilgi edinilir. Bir arada yaşayan gruplarda kişilerarası etkileşimler sonucu gruba ait mevcut sorunlar belirlenmiş olur (Dökmen, 1995).

Sosyometri testi uygulanan grupta üyelerin tepkileri dört türdür. Bunlar, seçebilme, reddedebilme, ilgisiz kalma, haberdar olmamadır (Moreno, 1963; akt. Dökmen, 1995). Bu tepkiler sonunda “popüler, reddedilen, ihmal edilen, ihtilaflı ve ortalama” olmak üzere beş tür sosyometrik statü ortaya çıkar. Sosyometrik statü, çocuğun akranları arasındaki sosyometrik statü durumu veya sosyal kabul durumudur. Sosyal kabul ve sosyal popülerite çocuğun arkadaşları tarafından sevilme durumunu ve sevilmemeye, reddedilme durumunu belirtmektedir (Kaya, 2005).

a) Popüler çocuklar: Akranları arasında en çok kabul gören çocuklardır. Akranları tarafından en çok sevilen ve en az sevilmeyen olarak tanımlanabilir (Cadwallader, 2000; Kaya, 2005).

b) Reddedilen Çocuklar: Akranları arasında kabul düzeyleri en düşük, sevilmeyen, en az ilgi gören, en düşük sosyal beceriye sahip çocuklardır (Treadwell ve ark., 1998; Bierman, 2004; Kaya, 2005).

c) İhmal Edilen Çocuklar: Arkadaşları arasında yüksek düzeyde sevilmeyen, az kabul gören ya da başka bir ifadeyle en düşük düzeyde kabul ve red gören çocuklardır. Grupdaki etkileri yok gibidir.

d) İhtilafli Çocuklar: Akran grupları tarafından en çok sevilen ve en çok red edilen, sevilmeyen çocuklardır (Demir ve Kaya, 2008) Bu çocuklarda popülerlik, liderlik çok görüldüğü gibi antisosyal davranışlarda görülmektedir (Jackson & Brocken, 1998).

e) Ortalama Çocuklar: Arkadaşları arasında kabul ve red düzeyleri orta seviyededir. Akran grupları arasında orta seviyede sevme ve sevilme puanı alırlar (Gülay, 2009; Kaya, 2005; Parkhurst ve Asher, 1992; Demir ve Kaya, 2008).

Sınıf arkadaşlıkları incelendiğinde öğrenciler arasında belirli bir yapının mevcut olduğu görülmektedir. Yapılan birçok çalışma, okul çağındaki öğrencilerin, akranlarıyla arasındaki sosyal statülerinin; ileriki dönemlerde öğrencinin sosyal ve zihinsel becerileri, okulundaki başarı durumu, ergenlik dönemindeki sosyal ilişki kurma kapasitesi ve kişisel olarak kendisinden memnun olması gibi özelliklerle yakından ilişkili olduğunu bulmuştur. Çabuk'a (2013) göre sosyal konum, çocuğun akranları ile olan ilişki durumudur. Aynı zamanda çocuğun akranları tarafından sevilme ve kabul görme durumunu belirleyicisidir. Sosyal kabul veya popülerite (çocuğun akranlarınca sevilmesi) ve sosyal red (çocuğun akranları arasında sevilmemesi) olarak iki farklı boyutu kapsar (Kaya, 2004). Hartup'a (1989) göre popülerliği; çocuğun akranları ve çevresi tarafından sosyal beğenilme derecesi olarak tanımlanırken statü ya da sosyal konuma ait kavramlar ise popülerliği kapsayan genel bir kavramdır (Gülay, 2010).

Hartup'a (1989) göre akranları tarafından tercih edilen çocuklar; işbirliğine yatkın, sosyal, sevecen, empati kurabilen, kaygı düzeyi düşük, zeki ve akademik olarak daha başarılı kişilerdir. Okula uyum ve akademik başarıyı etkileyen etmenler arasında çocuğun sosyal kabul ya da reddinin etkisi olduğu görülür. Kabul gören

çocuklar; da üst düzeyde olumlu sosyal beceriler, empati kurabilen ve işbirliği yapmayı seven bireylerdir. Bu çocuklar arkadaş çevresinde oldukça sosyaldirler.

Bazı araştırmalara göre, bireyin sosyometrik statüsü ile liderlik yeteneği arasında olumlu pozitif yönde bir ilişki vardır (Lindzey & Byrne, 1968; akt. Dökmen, 1987). Ayrıca bazı araştırmalara göre bireyin sosyometrik statüsü ile çeşitli demografik özelliklerinin de ilişkili olduğu görülmektedir. Sosyometrik statü ile sosyo- ekonomik statü ve eğitim düzeyi arasında pozitif ilişki, sosyometrik statü ile kişinin bulunduğu ailenin büyüklüğü arasında negatif ilişki, sosyometrik statü ile zekâ arasında pozitif ilişki bulunduğu saptanmıştır (Bonney,1944; Hill, 1963; akt. Dökmen, 1987).

Çabuk'a (2013) göre bireyin sosyal konumunu etkileyen etmenler; arkadaşlık kurabilme, sorumluluğunu bilme, fiziksel çekicilik ve saldırgan davranışlardan uzak durabilmedir. Ayrıca etik değerleri bilme, yardımsever, nazik, sosyal, uyumlu, işbirlikçi ve pozitif olma, empatik bakış açısı ve sosyal problem çözme becerilerine sahip olma bireyi akranları arasında sevilen tercih edilen birisi olmasında en önemli becerilerdendir. Akranları arasında kabul gören öğrenciler okuldaki etkinliklere katılımda daha istekli ve çevresine daha uyumludurlar. Yakın arkadaşlıklar kurup okulunu sevmektedirler (Salı, 2014).

2.7. Sosyometrik Statü ve Sosyal Beceri Arasındaki İlişki

Sosyal beceriler, çocuğun akranları arasında kabul görme, tercih edilme şartlarından bir tanesidir. Popüler çocuklar, popüler olmayan çocuklara göre sosyal beceri puanı daha yüksektir. Problem davranış görme sıklığı daha azdır (Coie Dodge, 1988; Stuart, Gresham & Elliott, 1991; akt. Jackson & Brocken, 1998). Popüler çocuklar akranları arasında güvenilir, işbirlikçi, girişken ve dost canlısı bireyler olarak görülürler. Saldırgan ve yıkıcı davranışlar sergilemezler (Parkhurst ve Asher, 1992). Popüler çocuklar problem çözme becerilerine ve olumlu sosyal davranışlara sahiptirler (Pakaslahti, Karajalainen ve Keltikangas-Jarvinen, 2002). Reddedilen çocuklar ise sosyal problem çözme beceri puanları düşüktür. Olumsuz sosyal davranışlara gösterirler (Pakaslahti, Karajalainen ve Keltikangas-Jarvinen, 2002).

Reddedilen çocuklar, akranları arasında sosyal kabul görmeyen, seilmeyen ve istenilmeyen çocuklardır (Yavuzer, 2000 ve Kaya, 2005).

Dodge (1983) çalışmasında, reddedilen çocukların saldırgan ve yıkıcı davranışlarının olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca tartışmalı statüdeki çocuklarda üst düzey antisosyal davranışlar sergiledikleri görülmüştür. İhmal edilen grupta ise davranışsal özelliklerin tümünün grup ortalamalarının altında olduğu görülmüştür (Aslan, 2008). Sosyal becerilerin düzeyi yüksek olan çocuklarda liderlik özellikleri görülmekte, arkadaşları ile olan ilişkilerinin devam etmesini sağlamaktadır (Kenedy, 1990; akt. Jackson & Brocken, 1998).

Verduin ve Kendal'ın (2008) çalışmalarında sosyal kaygı düzeyi yüksek olan çocukların neden daha az sevidiklerine yönelik yaptıkları araştırmada, toplumsal başarı düzeylerinin düşük olması ve sosyal becerilerindeki eksikliği bulmuşlardır. Birçok araştırmada, sosyal kaygı düzeyi düşük olan çocukların sosyal beceri başarımları iyi, yüksek düzeyde sosyal kaygılı çocukların ise sosyal becerileri başarımlarının gereğinden az olduğu ortaya konulmuştur (Subaşı, 2009). Çocukların yetersiz sosyal beceri durumu, sosyal kabullerinde düşük puan almasına yol açmaktadır. Bu durum çocukların sosyal yaşama uyumda problemlerin artışına ve ciddi psikiyatrik sorunlara yol açmaktadır. Sosyal çevresi tarafından kabul göremeyen çocukların, okulda problem davranışlar sergilediklerini; bu nedenle de okuldan uzaklaştırıldıklarını belirtmiştir (Kulikoğlu, 2011).

2.8. İlgili Araştırmalar

2.8.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Saföz ve Güven'in (2008) araştırması Fen lisesi ve genel lise öğrencilerinin sosyometrik statüleri ve öznel iyi oluşları ile ilgili yaptığı çalışmada akranlar arasında popüler olma ergen olan kız öğrencilerde kaygı yaşamlarına neden olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerde ergenlik döneminin erken yaşanması, kaygı ve stresli bir dönem geçirmelerine olabilir. Fen lisesine devam eden öğrencilerin genel sağlık örüntülerinin ve psikolojik belirtileri açısından genel liseye devam eden öğrencilere göre daha iyi durumda olduğu gözlenmiştir. Genel liseye devam eden öğrencilerin Fen Lisesi öğrencilerine göre daha fazla psikolojik problemler ifade ettikleri

görülmüştür. Çalışma sonucuna göre akranları tarafından kabul gören ergen öğrencilerin öznel iyi oluş durumları, akranları tarafından reddedilen ergen öğrencilere göre farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Akkan'ın (2012) araştırması 6-8. sınıfa devam eden üstün zekâlı öğrencilere yapılan sosyometrik statü testine göre öğrencilerin büyük çoğunluğu okullarındaki akranları tarafından kabul görmektedir. Araştırmaya göre, akranları arasında, sosyal kabul gören ve sosyal kabul görmeyen öğrencilerin duygusal empati ve empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak sosyal kabul gören öğrencilerin, sosyal kabul görmeyen öğrencilere göre bilişsel empati düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonucun, üstün yetenekli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilere göre bilişsel gelişim düzeylerinin daha hızlı olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmada öğrencilerin sosyometrik statü puanları ile empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yapılan sosyometri testindeki sosyal kabul görme ve sosyal kabul görmeme durumlarına göre yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık görülmediği sonucu bulunmuştur.

Aslan'ın (2008) yapmış olduğu araştırmada farklı sosyometrik statüdeki öğrencilerin akademik başarıları, aile ortamına yönelik algıları, aile ve arkadaş çevresinden algıladıkları sosyal destek ve anne babalarından algıladıkları kabul ret düzeyleri incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre; sınıfında kabul düzeyi yüksek olan popüler öğrencilerin, kabul düzeyi düşük, reddedilen ve ihmal edilen akranlarına göre sosyometrik statüleri ve sınıf içi akademik başarı puanları arasında, anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Sosyal kabul düzeyi yüksek popüler öğrencilerin kendi akranları arasında kabul düzeyi düşük, reddedilen ve ihmal edilen öğrencilere göre akademik anlamda daha başarılı oldukları görülmüştür. Sosyometrik statüleri farklı olan öğrencilerin ebeveynlerinden edinmiş olduğu sosyal destek açısından değerlendirildiğinde gruplara arasında anlamlı bir farkın olmadığını görülmüştür. Popüler öğrencilerin sosyal desteklerinin, reddedilen gruptaki öğrencilerden daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca farklı sosyometrik statülerdeki öğrencilerin öğretmenlerinden edindikleri sosyal destekte anlamlı bir farklılaşmanın olmadığına dair araştırma bulgularına rastlanmıştır.

Yurtal ve Oral'ın (2008) araştırmasında 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlıklarının sosyometrik statü ve akademik başarısı üzerinde yaptığı çalışma bulguları, orta düzeyde kabul gören popüler öğrenciler ve kabul görmeyen reddedilen öğrencilerin sınıf arkadaşlarına ilişkin düşünme puanları arasında olumlu veya olumsuz bir fark bulunamamıştır. En çok kabul gören ve en az kabul gören öğrencilerin arkadaşlarından beklentileri, arkadaşlık ilişkileri, arkadaş edinmenin kolay ya da zorluğuna yönelik düşünceleri incelendiğinde aradaki farklılık çok az bir seviyede olduğu görülmüştür. Arkadaş seçiminde, akranları arasında en fazla seçilen öğrencilerin en az seçilen öğrenciye göre daha başarılı oldukları görülmüştür. Arkadaşları açısından kendini algılama ile ilgili düşünceler de en fazla tercih edilen öğrenciler hiç tercih edilmeyen öğrencilere göre kendilerine daha olumlu özellikleri atfetme eğiliminde oldukları görülmüştür.

Kaya'nın (2005) yaptığı araştırma popüler öğrencilerin benlik kavramına düzeyleri reddedilen ve ihmal edilen öğrencilerin benlik kavramı düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Araştırmadan alınan sonuçlara göre ihtilafli öğrencilerin benlik kavramı düzeylerinin reddedilen öğrencilerden daha yüksek olmasıdır.

Elibol-Gültekin (2008) çalışmasında Okul öncesi çağındaki çocuklar için Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi öğretmen formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; kız çocukların erkek çocuklara göre işbirliği, kendini ifade, özdenetim ve toplam sosyal beceri puanları daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca Kız çocuklarında yıkıcı davranışsal problemler erkek çocuklarına göre yüksek çıkmıştır. Dışsal davranış puanı erkek çocuklarına göre daha yüksek çıkmış, içsel davranışlar alt ölçeği toplam puanı ise iki grup arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Annenin eğitim seviyesine göre çocuklarda işbirliği ve kendini ifade etme ve atılganlık puanları, annesi üniversite mezunu olanların daha yüksek çıkarken, özdenetim, toplam sosyal beceri puanı, problem davranışlar toplam puanı, dışsal ve içsel davranışlar puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Baba eğitim seviyesine göre çocukların işbirliği yapma ve kendini ifade edebilme, özdenetim, toplam sosyal beceri puanları ve içsel davranış puanlarında, babası üniversite mezunu olanlarla olmayanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Dışsal davranışlar ve problem davranışlar toplam puanı açısından, babası üniversite mezunu olmayanların puanları daha yüksek çıkmıştır.

2.8.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Luftig ve Nichols'un (2010) yaptığı araştırmaya göre üstün yetenekli erkekler üstün yetenekli kızlara göre daha popülerdirler, Üstün yetenekli erkeklerin akranları arasında mizahi yeteneklerinin daha iyi olduğu algılanırken, üstün yetenekli kızların ise üzgün ve huysuz oldukları belirtilmektedir. Bu araştırmanın bulgularına göre üstün yetenekli kızların, normal gelişim gösteren akranları ile sosyal ilişki kurmada başarısız oldukları, akranları arasında popüler olmadıkları, üstün zekâlı kızların sosyometrik statü puanlarının düşük olmasında aşırı duygusal, egolarının yüksek olması ve huysuz olmalarının etkili olduğu görülmüştür. Üstün yetenekli erkeklerin normal gelişim gösteren akranlarına göre esprili, komik ve neşeli davranışlar sergiledikleri, akranlarına karşı üstünlüklerini belli etmedikleri, hatta bazen akranları ile aralarındaki olan statüyü korumak amacı ile mantıksız davranışlarda bulundukları bu sebeple öğretmenleri tarafından bazı yaptırım ve ceza uygulamaları ile karşılaştıkları görülmüştür.

Peairs'a (2010) göre üstün zekâlı ergen bireyler, üstün zekâlı olmayan ergen bireylere göre akranları ile ilişkilerinde daha olumludurlar. Sosyometrik statü puanları normal ergenlere göre daha yüksektir. Akranları arasında popülerdirler. Sosyal bireylerdir. Problem çözmede çok başarılı ve yeteneklidirler. Yine aynı çalışmada, üstün zekâlı ergenlerin akranları içerisinde, onların ilgi, yetenek ve beklentilerini karşılayacak, bir arkadaş bulmada sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Bu çalışmanın bulgularına göre üstün zekâlı ergen çocukların, arkadaş seçiminde, üstün zekâlı olmayan ergen çocuklara göre daha seçici davrandıklarını görülmüştür.

Boxtel ve Monks (1992) çalışmasında üstün yetenekli öğrencilerin genel, akademik ve sosyal benlik kavramlarını incelemişlerdir. Araştırmanın bulgularına göre üstün yetenekli başarılı öğrenciler ile e üstün yetenekli başarılı olmayan öğrenciler arasında farklılık olduğu görülmüştür. Üstün yetenekli olup başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin akademik benlik kavramının düşük olduğu, sınavlarda yüksek kaygı yaşadıkları, okul motivasyon puanlarında ve iyi olmada düşük puanlar aldıkları görülmüştür.

Cheng ve Chiou (2010) araştırmasında öğrencilerde başarı ile öz yeterlilik arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada 67 kız öğrenci 57 si erkek öğrenci

toplamda 124 öğrenci ile çalışılmış tır. Yapılan araştırma bulguları sonucuna göre öz yeterlilik algısı yüksek olan öğrencilerin genel yetenek sınavından da iyi sonuçlar aldıkları görülmüştür. Ayrıca başarılı öğrencilerin geleceğe yönelik hedeflerinin de yüksek olduğu görülmüştür. Başarılı öğrencilerin performans değerlendirmesinden de yüksek puanlar aldıkları görülmüştür.

Coie, Dodge ve Coppotelli (1982), araştırmasında öğrencilerin sosyometrik statüleri sosyal tercih düzeyi ve sosyal etkileri olmak üzere iki deney şeklinde çalışılmıştır. Deney 1’de 3, 5 ve 8. sınıflardaki öğrencilerin sınıf arkadaşları arasında algılanışlarının korelasyonları incelenmiştir. Yüksek sosyal tercih ve işbirlikçi davranışlar, destek ve fiziksel çekicilik ile ve olumsuz yıkıcılık ve saldırgan davranışlar ile ilişkilidir. Sosyal etki pozitif değerler ve negatif değerler sonucunda ortaya çıkan davranışlarla ilişkilidir. Deney 2’nin sonuçları, popüler, dışlanmış, ihmal edilmiş, tartışmalı ve ortalama çocuklar olarak adlandırılan 5 farklı sosyometrik grupta toplanmıştır. Bu grupların akranlarına yönelik algılarının sonuçları davranışsal korelasyonları araştırılmıştır. Ayrıca araştırma bulguları sonucunda yaptıkları çalışmada popüler grupta olan öğrencilerin işbirliğine yatkın, liderlik özelliklerini gösteren yardımsever bireyler oldukları görülmektedir.

Frentz, Gresham ve Elliott (1991), yapmış oldukları çalışmada farklı sosyometrik statülerde yer alan 6, 7, 8, 9 ve 10. sınıfa devam eden öğrencilerin sosyal yeterlilik ve akademik başarı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya 971 öğrenci arasından dört farklı sosyometrik gruptan herhangi birine giren 331 öğrenci olarak seçilmiştir. Seçilen öğrencilerin sınıf seviyesi, ırkı ve cinsiyeti ve sayısal benzerliğine dikkat edilmiştir. Öğrencilerin sosyometrik statülerinin karşılaştırılması, sosyal becerilerinin değerlendirilmesi, problem davranışlar ve akademik başarı değişkenleri üzerinden yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre popüleritesi yüksek olan öğrencilerin olumlu sosyal beceri puanlarının yüksek çıktığı yıkıcı problemlili davranış puanlarının düşük olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin yaptığı değerlendirme sonuçlarına göre popüler çocuklar ile ihmal edilmiş ve ihmal edilen çocukların sosyal beceri, davranış problemleri ve akademik başarı açısından, aralarında belirgin bir fark bulunamamıştır.

Chen, Rubin ve Li (1997), araştırmasında ilköğretim 4. Sınıf ve 6. sınıf öğrencilerinin akademik başarı durumu ile sosyal uyum arasındaki ilişki incelenmiştir. Sosyal yeterlilik, saldırganlık, çekingenlik, liderlik, sosyal kabul gibi değişkenlere ait istenilen bilgiler farklı ölçme araçları ile elde edilip değerlendirilmiştir. Çalışmaya 10-12 yaş aralığı, 4.sınıf 245 öğrenci, 6. Sınıf 237 öğrenci katılmıştır. Gözlem süresi iki yıl boyunca devam etmiş. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin akademik başarı düzeyi ile sosyal yeterlik ve akran kabulünü arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Öte yandan öğrencilerin akademik başarısını etkileyen değişkenler sosyal yeterlik, saldırganlık-yıkıcılık, liderlik ve akran kabulü olarak belirlenmiştir. Buna göre sosyal yeterliliğin ve akademik başarının birbiri ile anlamlı düzeyde ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Walker (2005), araştırması, okul öncesi dönem 3-5 yaş çocuklarının akran ilişkilerinin sosyal yeterlik ve bilişsel gelişimleri ile Araştırma sonucuna göre kız öğrencilerin zihinsel becerileri ile sosyal davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerde ise zihinsel beceriler utanma davranışının arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin kız öğrencileri erkek öğrencilere göre sosyal davranış ve sosyal beceriler açısından değerlendirdiklerinde kız öğrencilerin sosyal davranış ve beceriler açısından daha yeterli oldukları belirtmişlerdir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçları, araçların teknik özellikleri ve araştırma sürecinde verilerin toplanması, verilerin analizi ve çalışma takvimi sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada öğrencilerin sosyal yeterlilik düzeyi ile çocuğun sosyal statüsü arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modeli, geçmişte veya şu anda mevcut olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Bu modelde esas amaç, var olan durumu olduğu gibi, açıklamaktır. İlişkisel tarama yöntemi, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2009).

3.2. Evren

Araştırmanın evreni 2015-2016 eğitim öğretim yılında Muş İl merkezinde İlköğretim 1. ve 2. kademesinde, farklı okullarda öğrenim gören ve Bilim Sanat Merkezine kayıtlı, üstün yetenekli tanısı almış çocuklar ve sınıf arkadaşlarından meydana gelmektedir. Buna göre Rehberlik Araştırma Merkezinden üstün yetenekli tanısı almış 97 öğrencinin tamamı ile bu öğrenciler ile birlikte öğrenim gören, normal gelişim gösteren 1890 sınıf arkadaşı araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırma, evrenimizdeki çocukların tümüne ulaşılması zaman ve maliyet gücü nedeniyle mümkün olmadığından elde edilecek verilerin seçilecek olan örneklemden toplanılması daha uygun olduğuna karar verilmiştir.

3.3. Örneklem

Araştırma örnekleme 2 aşamada belirlenmiştir

- 1- Üstün Yetenekli çocukların belirlenmesi: 97 üstün yetenekli öğrenciden 47 ‘ si uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Balcı (2013) Uygun örnekleme yöntemi (Kazara Örneklem) zaman ve paradan ekonomi karşılığında feda edilir. Zaman para ve işgücü kaybının önlenmesi amacıyla tercih edilir.
- 2- Normal gelişim gösteren çocukların belirlenmesi:

- a) Belirlenen 47 üstün yetenekli öğrencinin sınıf arkadaşlarının sayısı okul müdürlüklerinden alınan sınıf öğrenci listesi ile tespit edilmiştir. Buna göre, bu sınıflarda 1122 öğrenci kayıtlıdır. Araştırma kapsamında bu öğrencilerden ulaşılabilen 940'ına sosyometri testi uygulanmıştır. Böylece bu sınıflardaki sosyometri puanları belirlenmiştir. Bu öğrenci sayısı evrenin yaklaşık % 50 sini oluşturmaktadır. Öğrenci seçimi amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Balcı (2013) amaçlı örneklem; araştırmacı seçilecek kişileri kendisi belirler. Örneklem grubundakileri b) amacına uygun olarak seçer. Her önüne gelen örneklem grubuna alınmaz.

Araştırma kapsamında sosyometri testi uygulanmış 940 öğrenciden her sınıftan küme rasgele (tesadüfi) örnekleme yöntemiyle belirlenen 5'er öğrenci için öğretmenler OSDÖ ölçeğini doldurmuşlardır.

Evrenin çok geniş olması evreni oluşturan birimlere ulaşılmasını zorlaştırabileceğinden küme rasgele örnekleme yöntemi daha pratik sağlıklı ve güvenlidir. Bu örnekleme yönteminde katılımcılar daha önceden var olan gruplardan seçilerek yapılır (Akarsu, 2015; Şahin, 2009). Böylece toplamda sosyometri testi uygulanmış normal gelişim gösteren 175 öğrenci için öğretmenler OSDÖ ölçeği doldurulmuştur.

Sonuç olarak araştırmamıza 47 üstün yetenekli öğrenci ve 175 normal gelişim gösteren öğrenci seçilmiştir.

Tablo 2.

Okul Sosyal Davranış Ölçeği ile Değerlendirilen Örneklem Grubunun Demografik Bilgileri

Değişken	Okul	Grup			
		<u>Normal (n=175)</u>		<u>Üstün (n=47)</u>	
		f	%	f	%
Kız	Fatih	10	100	0	0
	Melikşah	20	95,2	1	4,8
	Vali Adil Yazar	18	66,7	9	33,3
	Türk Telekom	24	85,7	4	14,3
	Eko	23	88,5	3	11,5
Toplam		95	84,8	17	15,2
Erkek	Fatih	16	94,1	1	5,9
	Melikşah	22	78,6	6	21,4
	Vali Adil Yazar	14	63,6	8	36,4
	Türk Telekom	26	70,3	11	29,7
	Eko	2	33,3	4	66,7
Toplam		80	72,7	30	27,3

Araştırmaya katılan 222 öğrencinin %84,8'i (85) normal gelişim gösteren (normal) kız öğrenci, %15,2'si (17) üstün yetenekli kız öğrencidir. %72,7'si (80) normal gelişim gösteren erkek öğrenci, %27,3'ü (30) üstün yetenekli erkek öğrencidir.

Tablo 3.

Araştırmaya Katılan Öğrenciler için Tanımlayıcı İstatistik Bulguları

Faktör	Değişken	Üstün Yetenekli Öğrenciler (n=47)		Üstün Yetenekli Olmayan Öğrenciler (n=175)	
		f	%	f	%
Cinsiyet	Kız	17	36,2	95	54,3
	Erkek	30	63,8	80	45,7
Sınıf	3	5	10,6	23	13,1
	4	4	8,5	18	10,3
	5	9	19,1	38	21,7
	6	16	34,0	54	30,9
	7	13	27,7	42	24,0
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	6	12,8	30	17,1
	Ortaokul	6	12,8	46	26,3
	Lise	16	34,0	46	26,3
	Üniversite	17	36,2	46	26,3
	Yüksek Lisans	0	0	0	0
	Diğer (İlkokul mezunu olmayan)	2	4,3	7	4,0
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	3	6,4	7	4,0
	Ortaokul	3	6,4	15	8,6
	Lise	7	14,9	39	22,3
	Üniversite	32	68,1	106	60,6
	Yüksek Lisans	1	2,1	6	3,4
	Diğer (İlkokul mezunu olmayan)	1	2,1	2	1,1

Araştırmaya katılan üstün yetenekli öğrencilerin %36,22'si (17) kız %63,8'i (30) erkektir. Üstün yetenekli öğrenciler içerisinde sayısal olarak en fazla öğrenci %34 (16) ile 6. Sınıf, en az öğrenci ise %8,5 (4) ile 4. sınıftadır. Üstün yetenekli öğrencilerin anne eğitim durumu sonuçlarına göre en fazla sayı %36,2 (32) üniversite, %34 (16) lise, en az %4,3 (2) ilkokul mezunudur. Üstün Yetenekli öğrencilerin babalarının büyük bir kısmı %68,1 (32)'i üniversite mezunu iken, en az grubu %2,1 ile eşit oranda İlkokul mezunu bile olmayan 1 kişi ve yüksek lisans mezunu 1 kişidir.

3.4. Veri Toplama Araçları

3.4.1. Sosyometri Testi:

Dökmen (1987) sosyometri; belli kriterler dikkate alındığında bireyin bir grup içerisinde sayısal olarak reddedilme ve kabul edilme durumunun belirlenmesi olarak tanımlamıştır. Oral (2007) ise sosyometrik statüyü, bireyin grup içindeki kabul ve red dağılımı olarak tanımlanmıştır.

Sosyometrik statünün belirlenmesinde Coie, Dodge, ve Coppotelli (1982) tarafından önerilen klasik sosyometrik statü sınıflama sistemi kullanılmıştır. “Bu sistemin uygulanmasında, öğrencilere bir yönergeyle birlikte bir sayfa verilerek, en çok sevdikleri üç arkadaşının ismini yazmaları istenmiştir. Uygulama tamamlandıktan sonra her sınıftaki her bir öğrencinin seçilme frekansları sayılmış ve bu frekanslar her bir öğrencinin seçilme ham puanları olarak alınmıştır (Oral ve Yurtal, 2008). Araştırmacı, literatür taraması sonucunda, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Rehberlik Araştırma Merkezlerince kullanılan sosyometri testi örnekleri ve alanyazın çalışmalarında (Aslan, 2008; Avcı, 2016; Dorak, 2016; MEB, 2016.) sosyometri form örnekleri incelenerek sosyometri formuna son şekli verilmiştir.

Araştırmada kullanılan sosyometri testi 2 bölümden oluşur. Birinci bölümde öğrencilerin sınıfında beraber en çok ders çalışmayı isteyebileceği 3 arkadaşının ismi, testin ikinci bölümünde öğrenciden sınıfında sosyal etkinliklerde en çok beraber vakit geçirmek istediği arkadaşlarından ilk 3 ismi yazmaları istenir. Bireylerin sosyometrik puanları şu şekilde hesaplanır. Öncelikle teste katılan bireylerden gelen her bir pozitif atama (nomination) birinci tercih +3, ikinci tercih +2 ve üçüncü tercih +1 puan olarak sıralanır. 1.sırada tercih edilen öğrenci *3 ile çarpılır. 2. sırada tercih edilen öğrenci *2 ile çarpılır. 3. sırada tercih edilen öğrenci *1 ile çarpılır. En fazla seçilen öğrenciler grup merkezindeki öğrenci grubunu oluşturanlardır. Bu öğrenciler grupta en fazla dikkat çeken öğrencilerdir. Çizilen sosyograma göre en fazla seçilme puanı alan öğrenci ortaya gelerek derece derece merkezden uzaklaşan dairelerle her öğrencinin konumu tespit edilir. Ayrıca tercih derecelerinin değişik renkli kalemle çizilmesi gerekir.

3.4.2. Okul Sosyal Davranış Ölçeği (OSDÖ)

Okul Sosyal Davranış Ölçekleri (OSDÖ) 1993 yılında Keneth W. Merrell tarafından geliştirilmiştir. Türkçe 'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını Müge Yukay Yüksel (2009) yapmıştır. Ölçek sınıf öğretmenlerinin gözlemlerine ve öğrencilerin akademik sosyal ortamlardaki derecelendirmelerine yöneliktir. Ölçeğin güvenirlik; değişmezlik ölçümleri, test tekrar test tekniği ile ve iç tutarlılığı; Cronbach, Sperman Brown, Guttman Split - Half teknikleriyle test edilmiştir. Elde edilen veriler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. OSDÖ'nün “Sosyal yeterlilik Ölçeği'nin” korelasyonu ilköğretim çağındaki öğrencilerin, sınıf öğretmenleri veya okuldaki diğer öğretmenleri tarafından, teker teker değerlendirebilmelerine olanak sağlayacak şekilde beşli Likert modeline uygun olarak Merrell (1993) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeklerin puanlandırılması “hiçbir zaman: 1 puan, nadiren: 2 puan, arasıra: 3 puan, sıklıkla: 4 puan, her zaman: 5 puan” şeklinde yapılmaktadır.

Ölçeklerin dayandığı kuramsal yapısı, öğrencilerin sosyal becerileri ve tüm alt alanları kapsamında değerlendirilmektedir. Ölçekler bir bütün olarak kullanılabileceği gibi alt ölçekler ayrı ayrı kullanılabilir. Ölçek iki formdan ve toplam 65 maddeden oluşmaktadır. A Formu: Sosyal yeterlilik ve B Formu: Olumsuz Sosyal Davranışlar olarak yapılandırılmıştır. Sosyal yeterlilik Ölçeği'nde; Kişiler Arası İlişkiler (14 madde), Özdenetim Becerisi (10 madde) ve Akademik Beceriler (8 madde) olmak üzere üç alt faktörde toplam 32 madde olarak belirlenmiştir. Olumsuz Sosyal Davranışlar Ölçeğinde ise; Saldırgan Sinirli (14 madde), Antisosyal-Agresif (10 madde), Yıkıcı-Talepkar (9 madde) olmak üzere üç alt ölçekte toplanan 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçekler önce Türkçeye çevrilmiş, dilsel eşdeğerliliği, madde analizleri ve güvenirlik çalışması sonra yapılmıştır. Ölçüt geçerliliği iki farklı çalışmadan oluşmaktadır. Birincisi 9-14 yaş aralığında değişen 168 öğrenci ile bir çalışma, ilköğretim üçüncü sınıfta okuyan 88 öğrenci ile diğer çalışma yapılmıştır. Çalışmanın ölçüt geçerliliği için Bacanlı ve Erdoğan (2003) tarafından geliştirilmiş olan Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (MESSY) kullanılmıştır. Diğer bir geçerlik çalışma ise sosyometri testinden elde edilen verilerdir.

Ölçeklerin dilsel eşdeğerliliği 32 İngilizce öğretmeni tarafından incelenmiştir. Veri sonuçları sosyal yeterlilik ve olumsuz sosyal davranışlar ölçekleri arasındaki ilişki ve iki ölçeğin alt testleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yapılan dilsel eşdeğerlilik analizleri sonucunda, ölçeğin orijinali ve uyarlanan formunun korelasyon katsayısının sosyal yeterlilik ölçeği için; $r = .97$ ve $r = .62$ çıkmıştır. Olumsuz Sosyal Davranışlar için $r = .88$ ve $r = .62$ arasında değişiklik göstermektedir. Analizler sonucunda her maddenin birbirleriyle $p < .001$ düzeyinde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. "Sosyal yeterlilik ölçeğinin 1., 4., 11. ve 19. maddelerinde $p < .05$ düzeyinde anlamlılık tespit edilmiştir." "Ama alt ölçeklerin analizleri yapılırken böyle bir farklılık elde edilmemiştir. Bu nedenle maddelerle ilgili herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Bu durumda Türkçe ölçeğin İngilizcesi ile eşdeğer nitelikte olduğu beklentisi desteklenmiştir." "Bu sonuç ölçek maddelerinin Türkçe çevirisinin orijinal maddelerle eş değer olduğunu göstermektedir.

Ölçeklerin madde toplam madde kalan analizleri sonucunda OSDÖ'nün "Sosyal yeterlilik kat sayılarının $r = .88$ ve $r = .44$ arasında değiştiği, "Olumsuz Sosyal Davranışlar Ölçeği'nin korelasyon katsayılarının $r = .92$ ve $r = .48$ aralığında değiştiği görülmüştür. Alt-üst grupların karşılaştırması t testi değerlerinin de dikkate alınarak ayırt etme güçlerinin yeterli olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar ölçeğin orijinal formuyla benzerlik göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yük değerlerinden çok sayıdaki madde ($> .0.30$) istenilen düzeydedir. Bu değerlere göre OSDÖ'nün orijinal faktör yapısını kısmen sağladığı görülmektedir.

Ölçeklerin ölçüt geçerliliği için yapılan çalışmalarda OSDÖ'nün Matson Çocuklarda Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (MESSY) ile olan ilişkisine bakılmıştır. Her iki ölçek arasında $r = .21$ ve $.44$ arasında değişen ilişki tespit edilmiştir. OSDÖ'nün Olumsuz Sosyal Davranışlar alt ölçeği ile MESSY'nin alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

OSDÖ'nün sosyometri tekniği ile ilişkisine bakıldığında, iki ölçüm aracı arasında çıkan sonuçların birbiriyle ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. OSDÖ'nün iç tutarlılığı ve onların her bir alt ölçeği için hesaplamalar ayrı ayrı yapılmıştır. Çıkan

sonuçlar $p < .001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Alt ölçeklerden elde edilen Cronbach α , Spearman Brown ve Guttman Split-Half güvenirlik kat sayıları $r = .98$ ve $r = .91$ arasında değişmektedir. Test tekrar test yöntemi için yapılan uygulamalardan elde edilen veriler arasında $p < .001$ düzeyinde yüksek bir ilişki bulunmuştur. Alt ölçeklerden elde edilen ilişki kat sayısı $r = .83$ ile $r = 1.00$ arasında değişmektedir. Bu sonuçlara göre OSDÖ'nün güçlü bir güvenirliğe sahip olduğu görülmektedir.

3.4.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgilerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu formda öğrencinin yaşı, cinsiyeti, sınıfı, anne-baba yaşı, eğitim durumu, anne-baba mesleği, ailenin sosyo-ekonomik durumu, kardeş sayısına ilişkin sorular yer almaktadır.

3.5. Veri Analizi

Araştırmanın genel amaçları doğrultusunda kullanılan ölçme araçları ile elde edilen verilerin istatistiksel çözümleri için SPSS 21.00 (Statistical Package For Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde betimleyici istatistiksel metotlar (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Analizlerde gruplar arasındaki anlamlı farklılıkları bulmak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), bağımsız gruplar ve niceliksel verilerin karşılaştırılmasında t testi teknikleri ve birden fazla değişken arasındaki ilişkiyi test etmek veya ilişkinin dercesini ölçmek için Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Sonuçlar % 95 güven aralığında ve anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde olarak değerlendirilmiştir

3.6. Uygulama

Araştırmada kullanılacak olan envanterlerin uygulanmasına geçmeden önce gerekli kurum ve kuruluşlardan izin alınmıştır. Araştırma toplamda 6 ilköğretim okulunda uygulanmıştır. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıf öğretmenlerine OSDÖ ölçeği uygulanmış. Üstün yetenekli öğrencilerin bulunduğu sınıfta önceden belirlenmiş olan sosyometri testi uygulanmıştır. Toplanan veriler çözümlenmesi için bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA

4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerle İlgili Normallik Testi

Tablo 3.

Araştırmaya Dahil Edilen Çocukların Sosyal Yeterlilik ve Toplam Tercih Edilme Normallik Testi Sonuçları

	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Ortanca	Çarpıklık	Basıklık
Sosyal Yeterlilik	138,8	19,57	142	-,868	1,492
Toplam Tercih Edilme	1,806	,803	2	,365	-1,360

“Çarpıklık değerleri incelendiğinde, çarpıklık değerleri ve basıklık katsayısı ideal dağılımı 0 (sıfır) olmalıdır. Normalliği test edilmek istenen veri grubunun çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılarak bunların sıfıra yakınlığına göre, normallik konusunda fikir yürütülebilir. Çarpıklık katsayısı ve basıklık katsayısı -1.96 ile +1.96 arasında kalıyorsa, dağılımı normal kabul edebiliriz” (Can, 2016, s.84-85). Araştırmamızın çarpıklık basıklık katsayısının -1.96 ile +1.96 değerleri arasında olması puanların normal dağılım gösterdiğini vurgulamaktadır. Sosyal yeterlilik Çarpıklık değeri -,868 basıklık değeri 1.492 arasında olduğu, Toplam tercih edilme çarpıklık değeri, 365 basıklık değeri -1,360 arasında değerler aldıkları görülmüştür.

4.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerle İlgili Betimsel İstatistikler

Tablo 4.

Örneklem grubunun cinsiyet değişkenine göre frekans ve yüzdelik dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kız	112	50,5
Erkek	110	49,5
Toplam	222	100

Araştırmaya katılan 222 öğrencinin %49,5 ü (110) erkek , %50,5'i (112) kadındır.

Tablo 5.

Örneklem Grubu Öğrencilerin Grup ve Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımı

Grup	<u>Cinsiyet</u>		f	%
	K	E		
Üstün Yetenekli	17	30	47	21,2
Normal gelişim gösteren	95	80	175	78,8
Toplam	112	110	222	100

Tablo 7’de görüldüğü gibi araştırmaya 222 öğrencinin %21,2’si (47 kişi) Üstün Yetenekli, %78,8’i (175) Normal gelişim gösteren (Normal öğrenci) öğrencidir. 47 Üstün yetenekli öğrencinin 17’si kız 30’u erkektir. 175 Normal öğrencinin 95’i kız 80’ i erkektir.

Tablo 6.

Örneklem Grubu Öğrencilerin Okullara Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımı

Okul	<u>Normal</u>		<u>Üstün Yetenekli</u>	
	f	%	f	%
Fatih İlköğretim	26	14,9	1	2,1
Melikşah	42	24	7	14,9
Türk Telekom	32	18,3	17	36,2
Vali Adil Yazar	50	28,6	15	31,9
Eko	25	14,3	7	14,9
Toplam	175	100	47	100

Araştırmaya katılan toplam 222 öğrencinin devam ettiği okullara göre dağılımı incelendiğinde, Üstün yetenekli olamayan öğrencilerin %14,9'si (26) Fatih İlköğretim Okulu, % 24,0'i (42) Melikşah İlköğretim Okulu, %18,3'ü (32) Türk Telekom İlköğretim Okulu, %28,6'sı (50) Vali Adil Yazar İlköğretim Okulu, % 14,3'ü(25) Eko İlköğretim Okuluna devam etmektedir. Üstün yetenekli olan öğrencilerin %2,1'i (1) Fatih İlköğretim Okulu, % 14,9'u (7) Melikşah İlköğretim Okulu, %36,2'si (17) Türk Telekom İlköğretim Okulu, %14,9'u (7) Vali Adil Yazar İlköğretim Okulu, % 14,9'ü(7) Eko İlköğretim Okuluna devam etmektedir.

Tablo 7.

Örneklem Grubu Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımı

Sınıf	f	%
3	28	12,6
4	22	9,9
5	47	21,2
6	70	31,5
7	55	24,8
Toplam	222	100

Araştırmaya katılan toplam 222 öğrencinin % 12,6'sı (28) 3. Sınıf, %9,9'u (22) 4. Sınıf, %21,2'si (47) 5. Sınıf, % 31,5'i (70) 6. Sınıf, %24,8'i (55) 7. Sınıfa devam etmektedir.

4.3. Problemlere İlişkin Bulgular

İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 8.

Üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik toplam puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Sosyal yeterlilik puanı	N	X	Ss.	t	df.	P*
Normal	175	132,891	19,26	-4,376	220	,000
Üstün Yetenekli	47	146,255	15,77			

P* < .05

Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik düzeyi (X: 146,255, Ss.: 15,77) normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik düzeyinden (X: 132,891, Ss.: 19,26) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. (t(220): -4,376, $p < .05$). Bu istatistiksel sonuçlar üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanı normal gelişim gösteren öğrencilerin puanından yüksektir.

1. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile sosyometrik puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Tablo 9.

Normal gelişim gösteren öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik toplam puanları ve sosyometrik statü puanlarına ilişkin Korelasyon analizi sonuçları

	N	Sosyometrik puanlar	P*
Sosyal Yeterlilik	222	,264	000

Üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile sosyometrik statü puanları arasında zayıf pozitif yönlü bir ilişki vardır (r: ,264; N:222; $p < .05$).

2. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik puanları ile arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Üstün yetenekli öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirleyebilmek için bağımsız gruplar için t testi yapılmış olup, sonuçları Tablo 9’de sunulmuştur.

Tablo 10.

Üstün yetenekli öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik puanlarına ilişkin t- testi sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	SS	df	t	P*
Erkek	30	149,8000	11,1769	45	2,124	,039*
Kız	17	140,000	20,5791			

*p<,05

Tablo 10 incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($t(45): 2,124, p<,05$) görülmüştür. Bu bulguya göre üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değişmektedir.

3. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli öğrencilerin yaşı ile sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Üstün yetenekli öğrencilerin yaşı ile sosyal yeterlilik puanları arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup, sonuçları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11.

Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanlarının yaşa göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası (Yaş)	78,865	1	78,865	,312	,579
Gruplar içi	11362,071	45	252,490		
Toplam	11440,936	46			

Tablo 11’deki sonuçlar incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin yaşlarına göre sosyal yeterlilik puanları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($F(1-45) =,312 p>,05$) olmadığı görülmüştür. Bu bulgu, sosyal yeterlilik puanlarının öğrencinin yaşına göre anlamlı bir şekilde değişmediğini göstermektedir.

4. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli öğrencilerin, babanın eğitim durumu ile sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile babalarının eğitim seviyesi arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup, sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12.

Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanlarının baba eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası (Baba eğitim)	419,639	5	83,928	,125	,986
Gruplar içi	27425,595	41	668,917		
Toplam	27845,234	46			

Tablo 12’deki sonuçlar incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile babalarının eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($F(5-41) = ,125, p > ,05$) olmadığı görülmüştür. Bu bulgu, üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanlarının, öğrencilerin babalarının eğitim seviyesine göre anlamlı olarak değişmediğini göstermektedir.

5. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli. “öğrencilerin anne eğitim durumu ile sosyal yeterlilik puanları, arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik düzeyi ile annelerin eğitim seviyesi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup, sonuçları Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13.

Üstün yetenekli öğrencilerin Sosyal yeterlilik Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası (Anne eğitim)	3548,401	4	887,100	1,533	,210
Gruplar içi	24296,833	42	578,496		
Toplam	27845,234	46			

Tablo 14'deki sonuçlar incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile annelerin eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($F(4-42) = 1,533$, $p > ,05$) olmadığı görülmüştür. Bu bulguya göre sosyal yeterlilik puanlarının, öğrencinin annelerin eğitim seviyesine bağlı olarak değişmediğini göstermektedir.

6. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, üstün yetenekli öğrencilerin, sosyal yeterlilik düzeyi ile sosyometrik statü puanı arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Tablo 14.

Üstün yetenekli çocukların sosyal yeterlilikleri ile sosyometrik statü puanı arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirleyebilmek için yapılmış olan Korelasyon Analiz Sonucu

	N	Sosyometrik statü puanı	P
Sosyal yeterlilik	47	,382	,008

Üstün yetenekli çocukların sosyal yeterlilikleri ile sosyometrik statü puanına ilişkin korelasyon analizi sonucu tablodaki gibidir. Üstün yetenekli öğrencilerin, Sosyal yeterlilik puanları ile sosyometrik statü puanı arasında anlamlı zayıf pozitif yönlü bir ilişki ($r: ,382$; $N: 47$; $p < .05$), vardır.

7. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, normal gelişim gösteren öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Tablo 15.

Normal gelişim gösteren öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik puanları arasında farkın anlamlı olup olmadığına ilişkin t-testi sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	SS	df	t	p
Erkek	80	131,725	18,5460	173	-,742	,459
Kız	95	133,8842	19,8911			

Tablo 15 incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($t=(173): -,742$

$p>,05$) olmadığı görülmüştür. Bu bulguya göre cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik düzeyi normal gelişim gösteren erkek öğrencilerle, kız öğrenciler arasındaki farklılığın anlamlı olmadığı söylenebilir.

8. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, normal gelişim gösteren öğrencilerin yaşı ile sosyal yeterlilik puanları ile arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Tablo 16.

Normal gelişim gösteren öğrencilerin yaşı ile sosyal yeterlilik düzeyi arasında farkın anlamlı olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış olup, sonuçları tablo 16’de sunulmuştur.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası (Yaş)	182,333	4	45,583	,111	,979
Gruplar içi	69781,176	170	410,478		
Toplam	69963,509	174			

Tablo 16’deki sonuçlar incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin yaşlarına göre sosyal yeterlilik puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($F(4-170) = ,111$, $p>,05$) olmadığı görülmüştür. Bu bulgu sosyal yeterlilik puanlarının öğrencinin yaşına göre değişmediğini göstermektedir.

9. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, normal gelişim gösteren öğrencilerin babanın eğitim durumu ile sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Tablo 17.

Normal gelişim gösteren öğrencilerin babanın eğitim durumu ile sosyal yeterlilik düzeyinin ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası (Baba eğitim)	4646,161	5	929,232	1,011	,413
Gruplar içi	155339,987	169	919,172		
Toplam	159986,149	174			

Tablo 17'deki sonuçlar incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik düzeyi ile babalarının eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($F(5-169)=1,011$ $p>,05$) olmadığı görülmüştür. Bu bulguya göre sosyal yeterlilik puanlarının öğrencinin babalarının eğitim seviyesine bağlı olarak değişmediğini göstermektedir.

10. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, normal gelişim gösteren öğrencilerin anne eğitim durumu ile sosyal yeterlilik puanları, arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Tablo 18.

Normal gelişim gösteren öğrencilerin anne eğitim durumu ile sosyal yeterlilik düzeyinin ANOVA sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası (Anne eğitim)	11067,03	4	2766,76	3,158	,016*
Gruplar içi	148919,11	170	875,99		
Toplam	159986,14	174			

Tablo 18'deki sonuçlar incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik düzeyi ile annelerinin eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($F=3,158$ $p<,05$) olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre öğrencilerin sosyal yeterlilik puanlarının annelerinin eğitim seviyesine bağlı olarak arttığı söylenebilir.

11. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, normal gelişim gösteren öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilerin sosyometrik statü puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Tablo 19.

Normal ve üstün yetenekli öğrencilerin sosyometrik statü puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Toplam Tercih Edilme Düzeyi	N	X	Ss.	t	df.	P*
Normal	175	1,63	,729	-6,747	220	,000
Üstün Yetenekli	47	2,45	,746			

$P^* < .05$

Normal ve üstün yetenekli öğrencilerin sosyometrik statü puanlarına ilişkin bağımsız örneklem t-testi sonuçları Tablo 1’de gösterildiği gibidir. Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal kabul (X: 2,45, Ss.: 0,746) normal öğrencilerin sosyal kabulünden (X: 1,63, Ss.: 0,729) daha yüksek bulunmuştur. Puanlar arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t(220): -6,747, p<.05$). Yani üstün yetenekli öğrenciler normal öğrencilere göre sosyometrik statüsü (akranları arasında tercih edilme durumu) daha yüksektir.

12. İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitime devam eden, normal gelişim gösteren öğrencilerin, sosyal yeterlilikleri ile sosyometrik statü puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Tablo 20.

Normal gelişim gösteren çocukların sosyal yeterliliklerinin sosyal kabul arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirleyebilmek için yapılmış olan Korelasyon Analiz Sonucu

	N	Sosyometrik statü puanı	P
Sosyal yeterlilik	175	,190	,012

Normal gelişim gösteren çocukların sosyal yeterlilikleri ile toplam tercih edilme puanlarını ilişkin korelasyon analizi sonucu tablodaki gibidir. Normal gelişim gösteren öğrencilerin, sosyal yeterlilik puanları ile toplam tercih edilme puanı arasında anlamlı zayıf pozitif yönlü bir ilişki ($r: ,190; N :175; p<.05$) vardır.

BÖLÜM IV

5.TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırma İlköğretim 3.,4.,5.,6. ve 7. sınıflarda eğitim gören 47 üstün yetenekli ve 175 normal gelişim gösteren öğrencinin sosyal yeterlilik durumu ile sosyometrik statü puanlarının belirlenmesi ve ortaya çıkan sonuçlar arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 2015-2016 yılları arasında Muş il merkezinde yapılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular, araştırmamızın amaçlarına uygun olarak tartışılmış ve yorumlanmıştır.

- **İlköğretim 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrenciler İle Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Yeterlilik Puanlarına Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu**

Üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Üstün yetenekli bireyler akranlarına göre daha sosyal oldukları, iletişim kurma becerisinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan birçok araştırma bu bulguyu destekler niteliktedir.

Peairs'a (2010) göre üstün zekâlı çocukların sosyometrik statü puanları, normal gelişim gösteren akranlarına göre daha yüksektir. Amabile, (1983) araştırmasında üstün yetenekli bireylerin akranlarına göre empati kurma yeteneklerinin daha gelişmiş olduğu, akranları içerisinde otoriter kişilik yapısına sahip olduğu görülmüştür. Arkadaşları ve çevresi ile sosyal iletişim becerileri gelişmiştir. Verilen sorumluluğu alabilecek ve sorumluluğun bilincinde olan bireylerdir. İfade edici dil becerileri çok gelişmiştir. Zeki çocuklardır. Espri kabiliyetleri ve mizahi yetenekleri çok iyidir (Yıldırım, 2012).

Üstün yetenekli bireyler akranları arasında yüksek akademik başarıya sahiptirler. Yüksek akademik başarılı çocukların iletişim ve dil becerilerinin daha gelişmiş olması, özgüvenlerinin de yüksek olması anlamına gelmektedir (Baykoç, 2014). Bu özellikler çocuğun sosyal yeterlilik becerilerini de olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Chen ve ark. (2008) araştırmasında başarısı yüksek olan gruplarda akademik başarı ve sosyal yeterlilik arasındaki ilişkisinde olumlu yönde etkilendiği, akademik başarının düşük olduğu gruplarda problem davranışların arttığı görülmektedir.

Küçük (1984) araştırmasında akademik başarı bireyde özgüveni ve başarılı olma duygusunu beraberinde getirir. Başarısız bireylerde genelde tam tersi duygulara rastlanmaktadır. Ayrıca okul başarısının da bireyin kişilik özelliğinde olumlu yönde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır (Başaran, 2005).

Oral ve Yurtal (2008) çalışmasında akademik olarak yüksek başarı sağlayan öğrencilerin arkadaşlık beklentileri, başarılı öğrencilik, sır tutan, yardımlaşmayı seven bireyler olması gibi özellikleri sıralamışlardır. Bu bireylerin kendilerine yönelik algısına bakıldığında kendisini sevecan, başarılı, zeki, yakışıklı-güzel olarak belirttikleri görülmektedir.

Chen, Rubin ve Li (1997) araştırmalarında sosyal yeterliliğin ve akademik başarının birbiri ile anlamlı düzeyde ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Oğurlu (2012) çalışmasında üstün yetenekli öğrencilerin aldıkları liderlik puanları normal gelişim gösteren öğrencilerden yüksek çıkmıştır.

Araştırma sonuçları çalışmamızı destekler niteliktedir.

Üstün yetenekli bireyler ile ilgili yapılmış bazı araştırmalarda da farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Üstün yetenekli çocuklar akranlarının sosyal fikirlerine çok fazla duyarlılık göstermedikleri, bulundukları çevreye sosyal olarak çok az uyum sağladıkları akranları arasında sosyal olarak çok fazla izole oldukları ve yaşlılarının sosyal fikirlerine daha az duyarlılık gösterdikleri, düşünülmektedir (Yun, K. Chung, D. Jang, B. Kim, JH. Jeong, J. 2011, akt.: Yıldırım, 2012.) .

CCEA (2006) raporuna göre üstün yetenekli bireylerin karşılaştığı problemler; Akranları tarafından dışlanma, yeteneğini gizleyerek sosyal kabul görmeye çalışma, sosyal uyum sıkıntısı yaşama, anksiyete ve depresyon yaşama, çevreden gelecek eleştirileri kabul etmeme, otoritenin koyduğu kuralları kabul etmeme, yeteneği

nedeniyle normal gelişim gösteren bireylerden farklı olduğunu kabul etmemek olarak tespit edilmiştir.

Özkan (2009) üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarda da sosyal uyumsuzluk ve davranış bozuklukları görülebilir. Genelde bu çocuklar kişisel sorunlarını başkalarından yardım almadan halletmeye çalıştıklarından bu tip sorunlar ile sürekli karşılaşabilirler.

- **İlköğretim 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrenciler Ve Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Yeterlilik Puanları İle Sosyometrik Puanlarına Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu**

Üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin, sosyal yeterlilik puanları ile sosyometrik statü puanı arasında üstün yetenekliler lehine anlamlı zayıf pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Uzun (2004) üstün yetenekli öğrenciler akranlarına göre akademik başarı, özgüven, iletişim becerisi, liderlik becerileri ve problem çözme becerileri gibi alanlarda daha üst seviyededirler. Bu beceriler üstün yetenekli çocukların akranları arasındaki sosyometrik statüsünü de olumlu yönde etkilemektedir.

Silverman (1993) üstün yetenekli çocuklar sosyal yeterlilik becerileri gelişmiş, empati kurabilen, başkalarının fikirlerine ve düşüncelerine saygı duyan toplumsal ve sosyal konulara karşı duyarlı olan toplumsal sorunları ve tutarsızlıkları herkesten önce görebilen yaratıcılık becerilerinde akranlarına göre daha yetenekli olan bireylerdir.

Kim, Cho ve Jin (2005) üstün zekâlı çocukları normal gelişim gösteren arkadaşlarından farklı kılan altı liderlik açıklamıştır. Bu özellikler vizyon, iletişim becerileri, çatışma çözme becerileri, geleceğe yönelik düşünme, başkalarının ihtiyaçlarına hassasiyet ve toplumsal sorumluluktan oluşmaktadır.

Oğurlu (2012) çalışmasında üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin aldıkları liderlik puanları normal gelişim gösteren öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur.

Güneş (2010) çalışmasının sonucuna göre üstün yetenekli öğrencilerin, kişisel gelişim, iletişim becerileri, empati kurma yeteneği ve liderlik becerileri alanlarında normal gelişim gösteren öğrencilere göre daha iyi puanlar aldıkları görülmüştür. Bu bulgular araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Bununla Birlikte yapılmış bazı araştırmalarda da farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Helt, CA. (2008) araştırmasında üst düzeyde akademik başarı sağlayan özellikler, bu çocukların akranları arasında ve sosyal ortamlarda yalnızlaşmasına ve dışlanmasına sebep olur.

Wilhelm (2009) üstün zekâlı tanısı almış ama akademik yönden başarısız olan öğrencilerde dikkat eksikliği, sosyal ilişkilerde başarısızlık yaşama psikolojik olarak hassas ve kırılgan bir kişiliğe sahip olmaları, mücadeleden kaçan, her şeyi kabullenen bir yapıya sahip olmaları gösterilebilecek özelliklerindendir.

- **İlköğretim 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal yeterlilik puanına Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu**

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal yeterlilik puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Araştırmada üstün yetenekli erkeklerin sosyal yeterlilik puanı üstün yetenekli kızlara göre yüksek çıkmıştır. Bu bulgu Cahn (1988) çalışması ile örtüşmektedir. Cahn (1988) göre üstün yetenekli kızlar üstün yetenekli erkeklere göre kendilerini fiziksel olarak daha az yeterli bulurlar.

Üstün yetenekli kızlar, yeteneklerinin kendileri için bir sorun olduğunu düşünürler. Ayrıca üstün yetenekli kızlar düşük benlik saygısı, risk alma korkusu, akranları tarafından sosyal kabule karşı aşırı kaygı duyma, kültürel kimlik ve okul başarısı arasında yaşadığı ikilemler, kız öğrencilerin gerçek performanslarını sergilemelerine engel oluşturur (Smutny, 1999 akt.: Hızlı, 2013).

Luftig & Nichols (2010) göre, üstün zekâlı erkeklerin üstün zekâlı kızlara göre popülaritesinin daha fazla olduğu, üstün zekâlı erkeklerin akranları arasında mizahi yeteneklerinin daha fazla olduğu düşünülürken, üstün zekâlı kızların genellikle mutsuz ve huysuz olarak algılandıklarını belirtilmektedir.

Kerr (1994) Üstün yetenekli kızlar kendi başarılarını görmezden gelirler kendilerini düşük performanslı, bilişsel olarak düşük zekâlı bireyler olarak görürler. Akranları içerisinde kabul görmek için gerçek performanslarını belli etmezler. Okula ve derslere karşı ilgisiz olurlar. Mükemmeliyetçi özellikleri nedeni ile hata yapmaktan çekinirler. Bu nedenle kendilerine olan özgüvenleri düşüktür.

Üstün yetenekli kızlar uyum problemi yaşarlar, kafalarının dikine giderler. Başkalarının onları fark etmesine çokta ihtiyaç duymazlar (Hızlı, 2013).

Üstün yetenekli erkekler ise sahip oldukları yetenekleri kullanmaktan çekinmezler. Yetenekleri hem cinsleri arasında onu dışlayan bir özellik değil onu lider konumuna getiren bir araç olarak kullanırlar. Üstün yetenekli erkekler akranlarına göre fiziksel olarak daha güçlü ve sağlıklıdırlar (Kerr ve Nicpo, 1991 akt.: Hızlı 2013).

Killian (1983) Üstün yetenekli erkekler, üstün yetenekli kızlara göre çok daha durağan ve gerçekçidirler. Kızlara göre daha olgundurlar.

Üstün yetenekli erkekler, üstün yetenekli kızlar gibi bir gruba dâhil olmak için veya akranları tarafından gruba kabul edilebilmek için sahip oldukları yeteneklerini gizleme yoluna başvurmazlar (Alvino, 1991).

Çalışmalar araştırmamızı destekler niteliktedir. Bununla birlikte; yapılmış bazı araştırmalarda da farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Köksal (2006) araştırmasında öğrencilerin sosyal becerilerini ve problem çözme becerilerini karşılaştırmıştır. Çalışmanın sonucunda kız ve erkek öğrencilerin problem çözme becerileri açısından fark bulunmamıştır.

Yıldırım (2012) ise çalışmasında üstün yetenekli kızların akran ilişkilerinde üstün yetenekli erkeklere göre daha az sorun yaşadıkları, sosyal beceri alanında erkeklere göre güçlü yönlerinin daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca;

Oğurlu (2012) çalışmasında üstün yetenekli olan çocuklar ile normal gelişim gösteren çocuklarda liderlik becerisini tespit etmeye çalışmış. Araştırma sonucuna göre üstün yetenekli kızların aldıkları liderlik becerisi puanı üstün yetenekli erkeklerden daha yüksek çıkmıştır.

Çilingir (2006) araştırmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal beceri açısından daha yetkin oldukları, sözel olmayan mesajları iletme becerisinde daha iyi oldukları görülmüştür. Ayrıca kız öğrenciler erkek öğrencilere göre bulundukları ortamda kendilerinden daha emin oldukları, sosyal rolleri oynamada daha becerikli oldukları sonucu elde edilmiştir

- **İlköğretim 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrencilerin yaşı ile Sosyal yeterlilik puanına Ait Bulguların Tartışma Ve Yorumu?**

Araştırmamızın sonuçları incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu bulguya göre sosyal yeterlilik puanlarının öğrencinin yaşına göre anlamlı olarak değişmediği söylenebilir. Bu konu hakkında alanyazında başka bir araştırmaya rastlanmamıştır.

- **İlköğretim 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyal yeterlilik puanı İle Anne-Baba Eğitim Düzeyine Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu**

Araştırmamızın sonuçları incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile anne-babalarının eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu bulguya göre sosyal yeterlilik durumu, öğrencinin anne-babalarının eğitim seviyesine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemesi üstün yetenekli öğrencilerin anne-baba eğitim seviyesi genel olarak yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Elcik'in (2015) yapmış olduğu araştırma üstün yetenekli öğrencilerin çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal-duygusal beceriler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın bulguları arasında üstün yetenekli öğrencilerin anne baba eğitim seviyesinin sosyal duygusal beceri düzeylerinde etkili olmadığı görülmektedir. Elcik'e (2015) göre sonucun böyle çıkması BİLSEM' de eğitime devam eden çocukların ailelerinin eğitim seviyesinin yüksek olması ve sosyo ekonomik düzeylerinin genelde eşit olmasından, kaynaklanmaktadır. Bu sonuç çalışmamızı desteklemektedir.

Karakuş,(2010) araştırmasında üstün yetenekli çocukları olan anne-babaların eğitim durumları incelendiğinde, mezuniyet durumunun en çok Lisans düzeyinde olduğu, bunu lise ve ön lisans mezunları izlediği görülmektedir.

Gültekin (2008) 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerini cinsiyet, anne baba öğrenim durumu, okul öncesi eğitim alma süresi, kardeş sayısı ve öğretmen görüşleri değişkenleri açısından incelemiştir. Araştırma bulgularına göre; baba öğrenim düzeyine bakıldığında; çocukların İşbirliği ve Kendini İfade Etme/Atılganlık, Özdenetim Alt Ölçek Puanları, Sosyal Beceri Ölçeği Toplam Puanı ve İçsel Davranışlar Alt Ölçeği Puanlarında, babası üniversite mezunu olanlarla babası üniversite mezunu olmayanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Bu sonuçlar araştırmamızı destekler niteliktedir. Bununla birlikte; yapılmış bazı araştırmalarda da farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Avcı (2016) araştırmasında kişilerarası problem çözme becerileri ile baba eğitim düzeyi arasında farklılaşma tespit edilmiştir. Buna göre babaları ilköğretim mezunu olan öğrencilerin puan ortalamaları baba eğitim seviyesi lise mezunu olan öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır.

Yıldırım ve ark. (2011) araştırmasında, babanın eğitim düzeyi ile problem çözme becerisi arasında anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmuştur. Buna göre babası lisans mezunu olan öğrencilerin problem çözme becerisi algıları, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin problem çözme becerisi algılarından yüksek bulunmuştur.

- **İlköğretim 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyal yeterlilik puanı İle Sosyometrik Statü Puanlarına Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu**

Üstün yetenekli öğrencilerin, sosyal yeterlilik puanları ile sosyometrik statü puanı arasında anlamlı zayıf pozitif yönlü bir ilişki vardır. Üstün yetenekli bireyler sosyal oldukları kadarda popülerdirler. Popülerlik sosyal olmayı gerektirir. İnanç, bilgin ve Atıcı (2004)' e göre popüler çocuklar sosyal bireylerdir. Grup içerisinde enerjik ve hareketlidirler. Toplumsal yeterlilikleri yüksek düzeydedir. Sempatik, kabul edicidirler. Eğlenceli, hoş ve sevimlidirler. Öğretmenleri ve çevresindeki bireyler tarafından çekici olarak görülürler. Bilişsel ve iletişim becerileri yüksektir.

Steinberg (2003) göre popüler çocuk zeki, esprili ve arkadaşlık yapmayı seven bireylerdir.

Austin ve Drapper (1984) araştırmasında akademik başarısı ortalamanın üstünde olan çocukların reddedilen çocuklara göre daha popüler oldukları görülmektedir (Oral, Yurtal,2008).

Coie, Dodge ve Coppotelli (1982) yaptıkları araştırmada popüler grupta olan öğrencilerin işbirliğine yatkın, liderlik özelliklerini gösteren yardımsever bireyler oldukları görülmektedir (Aslan, 2008).

Popüler bireyler yüksek sosyal becerilere sahip, sözel ifade dil becerileri gelişmiş, mantıklı bireylerdir. Problem çözme becerileri olumlu ve akıllıcadır. Akranları arasında liderlik özelliklerini taşırlar (Jackson ve Brocken, 1998).

Yıldırım (2012) Üstün yetenekli bireyler akranları arasında aranan kişilerdir. Popülerdirler. Ayrıca Üstün yetenekli bireyler lider ruhludur. Akranları arasında liderlik yapma becerisine sahiptirler. Popüler çocuklara baktığımızda lider kişilikler fazlasıyla görülmektedir.

Ataman (2003) Üstün yetenekli öğrencilerin liderlik yapma yetenekleri vardır. Oğurlu, (2012) çalışmasında üstün yetenekli öğrencilerin aldıkları liderlik puanları normal gelişim gösteren öğrencilerden yüksek çıkmıştır.

- **İlköğretimde 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Yeterlilik Puanları İle Cinsiyetlerine Yönelik Bulguların Tartışma ve Yorumu**

Araştırmamızın sonuçları incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu bulguya göre sosyal yeterlilik puanı açısından normal gelişim gösteren erkek öğrencilerle, kız öğrenciler arasındaki farklılığın anlamlı olmadığı fakat kız öğrencilerin sosyal yeterlilik puanlarının erkek öğrencilerden yüksek olduğu görülmektedir. İletişim becerilerinde kızların erkeklerden daha girişken olması ve ifade edici dil becerilerinin erken gelişmesi etken olabilir.

Dunkell (2007) araştırmasını 923 ilköğretim öğrenciyle yapmıştır. Araştırma sonucuna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre akran kabulü konusunda daha olumlu bir algıya sahip oldukları görülmüştür.

Salmivalli ve Voeten (2004) yapmış oldukları araştırmaya göre kız öğrencilerin sosyal kabullerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Walker (2001) yaptığı araştırmada cinsiyet farklılıklarının sosyal konumu belirlenmesinde kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha uyumlu ve sosyal oldukları görülmüştür. Erkeklerin kız çocuklara göre daha saldırgan davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

Walker'ın (2005) yaptığı araştırma sonucuna göre öğretmenlerin kız öğrencileri erkek öğrencilere göre sosyal davranış ve sosyal beceriler açısından değerlendirdiklerinde kız öğrencilerin sosyal davranış ve beceriler açısından daha yeterli oldukları belirtmişlerdir.

Elcik (2015)'in yaptığı araştırmaya göre kız öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri erkeklere göre daha yüksek çıkmıştır.

Kabakçı (2006) yaptığı araştırmasında öğrencilerin sosyal duygusal becerilerini öğrenme becerilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular arasında kız öğrenciler sosyal ve duygusal öğrenme becerilerinde erkeklerden daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Baştürk (2002) araştırmasında öğrencilerde algılanan sosyal desteğin akademik başarıya olan etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ilişki kurabilme, sürdürülebilirlik, ilişkinin sürdürülmesinde gereken becerilerde daha üst seviyede oldukları görülmektedir. Bunun sebebini kız öğrencilerin aileden aldıkları yüksek sosyal desteğe bağlamaktadır.

Dermez (2008) yaptığı araştırmasında ilköğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine göre bazı değişkenlerin etkisi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Bu anlamlı farklılık kız öğrencilerin erkeklere göre daha sosyal, daha girişken ve daha konuşkan olmaları etken olarak görülmüştür.

Ayrıca yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir.

Seven (2006) yapmış olduğu araştırma “Altı yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi” adlı çalışmasında cinsiyet değişkenine göre sosyal becerilerde anlamlı bir farklılık saptanmadığı Fakat Kızların erkeklere göre sosyal beceri puanı daha yüksektir sonucuna ulaşmıştır.

Turan (2013) Okul öncesi eğitim almayan öğrencilerde sosyal beceriler açısından cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Gülay (2004) çalışmasında korunmaya muhtaç ve ailesi yanında yaşayan altı yaş çocuklarının sosyal becerilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda, sosyal becerilerin gerçekleştirilme sıklığında, cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Akman ve diğ. (2011) altı yaş çocukların sosyal becerilerinin oyun arkadaşı tercihi üzerindeki etkilerini inceledikleri araştırmalarında çocukların sosyal beceri puan ortalamaları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır

Çimen (2009) Okul Öncesi Eğitimi Programı (36-72 aylık çocuklar için)’nda yer alan sosyal becerilerin öğretimine yönelik amaç ve kazanımların altı yaş grubu çocukların sosyal becerileri kazanmalarında etkili olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre kız ve erkek çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bu araştırma sonuçları; cinsiyet değişkeninin sosyal becerileri etkileyen ana unsurlardan biri olmadığını fakat kız çocuklarının sosyal yeterlilik puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Bu araştırmalar mevcut çalışma ile tutarlı bulunmuştur.

- **İlköğretimde 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal yeterlilik puanı İle Yaşına Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu**

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu bulguya göre sosyal yeterlilik puanlarının öğrencinin yaşına göre değişmediği söylenebilir.

- **İlköğretimde 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal yeterlilik puanı İle Baba Eğitim Durumuna Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu**

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile babalarının eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu bulguya göre sosyal yeterlilik puanlarının öğrencinin babalarının eğitim seviyesine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmediği söylenebilir. Türk toplumunun ataerkil yapısı, kültürel ve toplumsal beklentiler babaların, çocuğun eğitim ve gelişimi konularında sorumluluğunun daha çok annede olması gerektiği, babanın görevinin anneden sonra geldiğine inanılmaktadır. Bu sebeple babanın eğitim seviyesinin çocuğun sosyal yeterlilik becerilerini etkilemeyeceği düşünülmektedir.

Babalar, çocuğun okuldaki etkinliklerine katılma, okulda oluşabilecek genel sorunlar ile ilgili sorumluluğu daha çok annelerin alanı olarak görmekte ve okuldaki aktivitelere katılma konusunda annelerin daha uygun kişiler olduğunu düşünmektedirler. Çocukları ile oyun oynamaktan genel anlamı ile zevk alsalar da eğitim ve kişisel gelişim konusunda annelerin görevi olduğunu ve okul ile ilgili konulara zamanı olmadığını düşünmektedir (Riley vd,2000:6-8 akt.: Şahin. Özbey,2009).

Seven (2006) araştırmasına göre babanın öğrenim durumuyla sosyal beceri düzeyi arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular Seven in bulguları ile tutarlı olduğu görülmüştür.

Serin ve Derin (2008) araştırmasında öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile problem çözme becerileri algıları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Açık (2008) araştırmasında öğrencilerin öğrenme stilleri ve problem çözme becerilerinin belirlenmesi ve problem çözme becerileri ile öğrenme stilleri arasındaki ilişki çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin problem çözme beceri algıları ile babalarının eğitim seviyesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bununla birlikte yapılmış bazı araştırmalarda da farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Gültekin, (2008) çalışmasında baba öğrenim düzeyi ile normal gelişim gösteren öğrencinin dışsal davranışlar ve problem davranışlar toplam puanı açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre babası üniversite mezunu olmayanlar daha yüksek puanlar almışlardır.

Dermez (2008) çalışmasına göre babalarının öğrenim düzeyi ile, öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında bazı grup uyum, grupla işi yürütme gibi sorunlarda anlamlı farklılıklar oluşturmuştur.

- **İlköğretimde 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal yeterlilik puanı ile Anne Eğitim Durumuna Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu**

Araştırmamızın sonuçları incelendiğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin sosyal yeterlilik puanları ile annelerinin eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre öğrencilerin sosyal yeterlilik puanlarının annelerinin eğitim seviyesine bağlı olarak arttığı söylenebilir. Kılıçarslan (2010) anneleri ile olumlu sosyal ilişki içinde olan bebeklerin çevrelerini ve yeni nesneleri keşfetmeye daha açık oldukları belirlenmiştir (s:28). Annenin eğitim durumu, çocuğun bilişsel, zihinsel, duygusal gelişimini en fazla etkileyen değişkendir.

Seven (2006) araştırmasına göre annenin öğrenim durumuyla sosyal beceri düzeyi arasındaki fark anlamlı çıkmamış ortamlarda belirgin farklılıklar görülmüştür.

Seven (2006) göre çocuklarda sosyal becerilerinin daha fazla gelişmesi annelerin öğrenim durumuna göre değişmektedir. Elde edilen bulgular Seven' in bulguları ile tutarlı olduğu görülmüştür.

Diaz (2003) araştırmasında öğrencilerin akademik başarı seviyeleri ile aile ve akademik faktörler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre anne ve babanın akademik durumunun, öğrencinin akranları ve çevresi ile olan iletişiminin akademik başarıyı anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Yüksek eğitime sahip anneler, çocuklarına hem rehberlik hem de öğretmenlik yapabilmektedir (Hortaçsu, 1995; Dursun & Dede, 2004, akt.:Hızlı, 2013).

Çocuğun akademik başarısında ve yetişmesinde annenin eğitim durumu önem arz etmektedir (Parson vd., 1982, akt.: Hızlı, 2013).

Bununla birlikte annelerin eğitim seviyesinin normal gelişim gösteren çocukların kişilerarası problem çözme becerilerine göre farklılaşmadığını belirten çalışmalarda mevcuttur.

Serin ve Derin (2008), araştırma sonucuna göre anne eğitim düzeyi ile çocukların problem çözme becerisi algıları ve denetim odağı düzeyleri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Gültekin (2008) çalışmasında annenin eğitim düzeyi ile normal gelişim gösteren çocukların özdenetim, toplam sosyal beceri puanı, problem davranışlar toplam puanı, dışsal ve içsel davranışlar puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Dermez (2008) çalışmasına göre anne eğitim durumu ile öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Günümüzün teknolojik gelişmelerinin ve iletişim araçlarının çocuklar arasındaki sosyal beceri düzeyini ortadan kaldırdığı düşünülmektedir.

- **İlköğretimde 3.,4.,5.,6.,7. Sınıflarda Eğitime Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal yeterlilik puanı İle Sosyometrik Statü Puanlarına Ait Bulguların Tartışma ve Yorumu**

Normal gelişim gösteren öğrencilerin, sosyal yeterlilik puanları ile sosyometrik statü puanları arasında anlamlı zayıf pozitif yönlü bir ilişki vardır. Normal gelişim gösteren bireylerin sosyal yeterlilik puanlarını etkileyen değişkenler fiziksel çekicilik, zekâ, çocuğun yaşam şartları, ebeveynlerin eğitim seviyesi, olumlu çevresel koşullardır (Erten, 2012; Avcıoğlu, 2007; Oruç, 2008). Bu değişkenlerin aynı zamanda çocuğun sosyometrik statüsünü de etkileyeceği düşünülmektedir. Popüler çocuklar yüksek kavrayış gücü ve yüksek sosyal becerilere sahiptirler. Sosyal beceri çocuğun akranları arasında daha çok sevilmesini sağlar (Cohen, Grace ve Thomson. 2012, akt.: Demir, 2006).

Popüler bireyler yüksek sosyal becerilere sahip, sözel ifade dil becerileri gelişmiş, mantıklı bireylerdir. Problem çözme becerileri olumlu ve akıllıcadır. Akranları arasında liderlik özelliklerini taşırlar (Jackson ve Brocken, 1998).

Popüler bireyler problem çözme becerileri gelişmiştir. Popüler olmayan bireyler ise herhangi bir problemle karşılaştıklarında sorumluluk almaktan kaçındıkları görülmektedir (Avcı, 2016).

Zettergen (2001) araştırma sonucuna göre popüler olmayan bireylerin akranlarına göre daha fazla okulda problem yaşadıkları tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalar araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir.

5.1. Öneriler

Bu araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerine göre sosyal yeterliliklerin belirlenmesi, akranları içerisinde sosyal konumlarının bilinmesi ve bu iki değişkenin birbiri ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen verilere göre aileye, eğitimcilere ve araştırmacılara şu önerilerde bulunabiliriz.

5.1.1. Eğitimci ve Ebeveyne Öneriler

- 1- Ailelere sosyal beceri eğitiminin önemi okul rehberlik servisi ve öğretmenler aracılığı ile anlatılmalıdır.
- 2- Üstün yetenekli öğrencilerin genel özellikleri, ilgi alanları ve sorunları iyi tespit edilmeli ve bunlara uygun çözüm yolları bulunmalıdır.

3- Üstün yetenekli öğrencilerin ebeveynleri çocukları ile daha çok zaman geçirmeleri sağlanmalıdır. Değişik sosyal çevrelere girmeleri, hem aralarındaki güven ilişkilerinin gelişmesini sağlayacak hem de bu çocukların sosyal becerileri farklı çevrelerden öğrenme ve geliştirmesini sağlayacaktır.

4- Sınıf öğretmeni üstün yetenekli öğrenciler için sosyal becerilerini geliştirici etkinlik ve aktiviteler yapmalı, bu çocukların aileleri ile sürekli iletişim içerisinde olmalıdır. Bu çocukların sosyal davranışlarını sürekli gözlemleyerek, olumsuz davranışlara karşı önceden tedbir almalıdır.

5- Sınıf öğretmeni ve rehber öğretmen sosyometri tekniğini kullanarak sınıf içerisinde tercih edilmeyen öğrencileri tespit etmeli ve gerekli önlemleri almalıdır.

6- Öğretmenler önemli gördükleri sosyal becerileri program içerisinde vermelidir.

7- Okul çağında olan üstün yetenekli öğrencilere ve ebeveynlere sosyal becerileri geliştirmeye yönelik eğitsel çalışmalar, drama etkinlikleri, kurslar düzenlenmelidir.

5.1.2. Araştırmacılara Öneriler

Bu araştırma

- 1- Türkiye de üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik becerileri ve sınıf içi sosyometrik statülerini araştıran çok az araştırmaya rastlanmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal yeterlilik becerileri ve sosyometrik statüleri üzerine yapılacak kapsamlı çalışmalar, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir.
- 2- Bu çalışma Türkiye'nin değişik illerinde de uygulanabilir. Bu çalışma ile üstün yetenekli öğrencilerin daha çok sosyalleşebilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve sosyalleşebilmeleri için çevrenin yardımı gereklidir.
- 3- Bu konuda benzer çalışmaları farklı illerde yaparak karşılaştırmalar yapılabilir.
- 4- Benzer çalışmalar birkaç il genelinde sadece üstün yetenekli öğrencilerin veri analiz sonucu dikkate alınarak yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, İ. (2015). Üstün yetenekli öğrencileri genel eğitim sınıfında destekleyecek sınıf öğretmenin sahip olması gereken yeterlikler, Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı.
- Akarsu, B. (2015). Hipotezlerin, değişkenlerin ve örneklemin belirlenmesi. Metin, M.(Ed.) Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri.
- Akkan, H.(2012). Üstün zekalı 6-8. sınıf öğrencilerinin iki farklı akademik ortamdaki sosyometrik statülerine göre empatik eğilimleri, Yaşam Doyumları ve Aile Yaşantıları Yüksek Lisans Tezi İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Programı.
- Akkök, F. (1996). İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi, İstanbul: M.E. B. Yayınları.
- Alisinanoğlu, F. ve Özbey, S. (2011). Okul öncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi program örnekleri. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Altun, F.(2010). Üstün yetenekli öğrencilerin mükemmeliyetçilik özellikleri, okul motivasyonları, öğrenme stilleri ve akademik başarıları. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Programı.
- Aral, N., Ender, D. (2011). Oyun temelli sosyal beceri eğitimi. Ankara. Vize Yayıncılık.
- Arnett, J. J. (2001). Adolescence and emerging adulthood a cultural approach: Pers and friends. Prentice Hall. New Jersey: USA.
- Atalay, Z. (2014). Farklılaştırılmış sosyal bilgiler öğretiminin üstün zekalı öğrencilerin akademik başarı, tutum, eleştirel düşünme ve yaratıcılıklarına etkisi. Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Ataman, A. (1998). Üstün zekâlılar ve üstün zekalı ve yetenekliler. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1018.
- Ataman, A. (2003). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ataman, A. (2012). Geleceğin mimarları üstün yetenekliler sempozyumu, Namık Kemal Üniversitesi.
- Avcıoğlu, H. (2007). Etkinliklerle sosyal beceri öğretimi, Ankara. Kök Yayıncılık.
- Aslan, S. (2008). Farklı Sosyometrik Statüdeki İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bacanlı, H.(Ed.) (1999). Sosyal beceri eğitimi ilköğretimde rehberlik. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Balcı, A.(2013). Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Başaran, İ.E. (1994). Eğitim psikolojisi. Ankara: Gül Yayınevi
- Baykoç-Dönmez, N. (2004). Bilim sanat merkezlerinin kurulumu ve işleyişinde yapılması gereken düzenlemeler. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Baykoç-Dönmez, N. (Edi.) (2014). Özel gereksinimli çocuklar ve özel Eğitim. Eğiten Kitap.s.363-368.Ankara.
- Bierman, Karen L, (2004), Peer Rejection: Developmental Process and Intervention Strategies, New York: The Guilford Press.
- Bilgili, A. E. (2004). Bir Türk eğitim geleneği olarak Enderun'un yeniden inşası, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Budak, İ. (2008). Matematikte üstün yetenekli öğrenci eğitimi ve sosyal beklentiler. *Journal of Qafqaz University*, 24

- Cadwallader, Tom W., (2000), "Sociometry Reconsidered: The Social Context of Peer Rejection in Childhood", *The International Journal of Action Methods*, Fall 2000/Winter 2001; 53, 3/4; ProQuest Psychology Journals, 99.
- Can, A. (2016). SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Chen, X., Rubin, K. H., & Li, B. (1995a). Depressed mood in Chinese children: Relations with school performance and family environment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63, 938-947.
- Clark, B. (2002). Growing up gifted. Developing the potential of children at home and at school. 5 th Ed. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.
- Council of Curriculum, Examination and Assessment (CCEA). Gifted and talented children in (and out of) the classroom, A Report for the Council of Curriculum, Examination and Assessment (CCEA), 2006.
- Coie, J. D., Dodge, K. A., & Coppotelli, H. (1982). Dimensions and types of social status: A five-year longitudinal study. *Developmental Psychology*, 18, 557-570.
- Çabuk, F.(2013). 5 Yaş çocuklarının sosyal konumlarının anne babalarının kabul red düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Bilim Dalı.
- Çağlar, D. (2004). Yaratıcı çocuklar ve yaratıcılığın geliştirilmesi. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları No:63.
- Çelik, D. Y. (2013). Üstün zekâlı olan ve olmayan öğrencilerin mükemmeliyetçilik ve akademik özyeterlilikleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Üstün Zekâlılar Eğitimi Bilim Dalı.

- Çelikkelen, H.(2010). Bilim sanat merkezlerinde bilim birimlerinden destek alan üstün yetenekli öğrencilerin kendi okullarında fen ve teknoloji dersinde karşılaştıkları güçlüklerin değerlendirilmesi. Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı.
- Çetin, F., Bilbay, A.A. ve Kaymak, D.A. (2003). Çocuklarda Sosyal Beceri, İstanbul: Epsilon Yay.
- Davaslıgil, Ü. (2004). Üstün Çocuklar. M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A. E. Bilgili 2004 Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı. Ss: 211-218 İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Davis, G. A. & Rimm, S. B. (2004). Education of the Gifted and Talented (5th ed). Boston: Allyn & Bacon.
- Dermez, H. G.(2008). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, S. ve Kaya, A. (2008). Grup rehberliği programının ergenlerin sosyal kabul düzeyleri ve sosyometrik statülerine etkisi. *Elementary Education Online*, 7(1), 127-140, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Durualp, E., & Aral, N. (2011). Oyun temelli sosyal beceri eğitimi. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati kurma becerisi ile sosyometrik statü arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20 (1-2): 183-188
- Dökmen, Üstün, (1995), Sosyometri ve psikodrama İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Elcik, F. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal duygusal becerileri arasındaki ilişki. Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı.

- Erwin, P. (2000). Çocuklukta ve ergenlikte arkadaşlık. (Çev. Osman Akınhay). Bursa: Alfa/ Aktüel Kitabevleri.
- Ersoy. Ö., Avcı, N. (2000). Özel gereksinimi olan çocuklar ve eğitimleri “ Özel eğitim”. İstanbul: Ya-Pa Yayınları
- Enç, M. (2005). Üstün Beyin Gücü: Gelişim ve Eğitimleri. Ankara: Ankara Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Erten, H. (2012). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı.
- Frentz C, Gresham FM, Elliott SN. Popular, controversial, neglected and rejected adolescents: Contrasts of social competence and achievement differences. *Journal of School Psychology*. 1991;29:109–120.
- Freeman, J. (1985). The Psychology of Gifted Children, Perspectives on Development and Education. Suffolk: John Wiley and Sons Ltd
- Gresham F. M. and Elliott S. N. (1990). Social Skills Rating System, Mn. Circle Pines, Ags.
- Güçin, G. (2014). Türkiye'de üstün yetenekliler ve üstün zekâlılar alanında yapılmış akademik çalışmaların çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülay, H. , Akman, B. (2009). Okul öncesi dönemde sosyal beceriler. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Gülay, H. (2010). Okul öncesi dönemde akran ilişkileri. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Gültekin, E. S.(2008). 5 Yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
- Helper, J.B.(1997). Social development of children: The role of peers. *Socail Work in Education*, 19(4)

- Hartup, W.W. (1989). Social Relationship and Their Developmental Significance. *American Psychologist*, 44.
- Helt, CA. (2008). The role of IQ and gender in the social-emotional functioning of adolescents. Unpublished dissertation. University of Northern Colorado.
- Hızlı, E. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların matematik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı.
- Hökelekli, H., Gündüz, T. (2004). Üstün yetenekli çocukların karakter özellikleri ve değerler eğitimi. 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi (23 - 25 Eylül 2004). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- İnci, G. (2014). Üstün yetenekli öğrencilerin sınıf içi davranış sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerileri. Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi Bilim Dalı.
- Jackson, L.D. ve Brocken, B.A. (1998). Relationship between students' social status and global and domain specific self concepts. *Journal of school psychology*, 36(2), 233-246.
- Kara, N.(2016). Üstün zekâlı çocukların duygusal zekâyâ ilişkin gelişim süreçlerinde iletişimin rolü. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı İletişim Bilimleri Bilim Dalı.
- Karabulut, R. (2010). Türkiye’de üstün yetenekliler eğitiminin tarihi süreci. Yüksek Lisans Tezi, BOLU: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı.
- Karakuş, F. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1).

- Kaya, Alim, (2005), “Farklı Sosyometrik Statülerdeki İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Benlik Kavramı ve Yalnızlık Düzeyleri”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 23 (3), 7–19.
- Kaya, A. (2005). Farklı sosyometrik statülerdeki İlköğretim II.kademe öğrencilerinin benlik kavramı ve yalnızlık düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 23(7-19).
- Kaya, A. (2004). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Kulikoğlu, V. (2010). Bilişsel süreç yaklaşımı ile sosyal beceri öğretimi. Yüksek Lisans Tezi, Edirne.: Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kurtulan, B. (2015). Erken çocukluk döneminde (4–7 yaş) bilişsel beceriler ile sosyal beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Bilim Dalı.
- Kuyurtar, N. (2011). Bilişsel temelli sosyal beceri grup eğitiminin okul öncesi yaş grubundaki etkililiğinin incelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı.
- Levent, F. (2011).Üstün yeteneklilerin eğitime yönelik görüş ve politikaların incelenmesi. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı.
- Lindsey, E. W. (2002). Preschool Children’s Friendships and Peer Acceptance: Links to Social Competence. *Child Study Journal*, 32 (3), 145-156.
- Luftig, R.L. ve Nichols, M.N., (2010). An assessment of the social status and perceived personality and school tarits of gifted students by non- gifted peers. *Roeper Review*, 13(3) 1991.
- Marland, S. P. (1972). Education of Gifted and Talented. Washington D.C. : US Office of Education.

- Marlowe, H.A., Jr. (1986), "Social Intelligence Evidence For Multidimensionality and Construct Indepence, *Journal of Educational Psycology*, 78, 52-58.
- Martin, M., & Greenwood, C. W. (2000). Çocuğunuzun okulla ilgili sorunlarını çözebilirsiniz. Çev: Fatma Zengin Dağıdır. Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- MEB, 2013, s.6) Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Özel yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı 2013-2017.
- MEB. (1991). Üstün yetenekli çocukların eğitimi raporu. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) (2009). çocuk gelişimi ve eğitimi, üstün zekâ ve özel yetenekli çocuklar modülü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1991). Üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitimi raporu. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2009). Bilim ve sanat merkezleri yönergesi. 07/07/2009 tarih ve 80 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı.
- Moreno, J.L. (1963). Sosyometrinin Temelleri (Who Shall Survive). (Çev. Nurettin Şazi Kösemihal). İstanbul: İstanbul Matbaası. (Orijinal eserin yayımı 1953)
- Nacar, S.(2015). 2005-2014 yılları arasında üstün yeteneklilerin matematik eğitimi üzerine yapılan çalışmalar. Yüksek Lisans Tezi. Malatya. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Matematik Eğitimi Bilim Dalı
- Nezlek,J. B. (2001). Causal realitaionships between perceived social skiils and day-to-day social interactions:Extending the sociometer hypothesis.*Journal of Social and Personal Relationships*,18,3,386-403
- Oğurlu,Ü., Yaman,Y. (2010). Üstün Zekâlı/Yetenekli Çocuklar ve İletişim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültes Dergisi*, Sayı 28 (Temmuz 2010/II), ss. 213-223

- Oral,V.(2007). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşlarına ilişkin düşüncelerinin sosyometrik statü ve akademik başarı açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
- Oruç, A. (2008).6 Yaş çocuklarında sosyal yeterliliğin, akran ilişkilerinin ve sosyal bilgi işleme sürecinin değerlendirilmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.
- Öncül, R. (2000). Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü. İstanbul: MEB Yayınları.
- Özgüven, E. (1994), Psikolojik Testler, Yeni Doğu Matbaası, Ankara.
- Özkan, N. (2009). Üstün zekâlı-üstün yetenekli çocukların eğitiminde okulun, öğretmenin ve ailenin yeri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı.
- Özsoy, Yahya.(1984). Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, Eskisehir, 1984, s. 78
- Pakaslahti, L., Karajalainen, A. and Keltikangas-Jarvinen, L. (2002). Relationship between adolescent prosocial problem-solving, strategies, prosocial behavior, and social acceptance. *International Journal of Behavioral Development*, 26(2), 137-144
- Parkhurst, J.T. ve Asher, S.R. (1992). Peer rejection and middle school: Subgroup differences in behavior, loneliness and interpersonal concerns. *Developmental Psychology*, 28(2), 231-241.
- Peairs, K.F. (2010). The Social World of Gifted Adolescents: Sociometric Status, Friendship and Social Network Centrality. Dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in the Department of Psychology and Neuroscience in the Graduate School of Duke University.

- Renzulli, J. S. (1986). The Tree Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model for Creative Productivity. Cambridge: University of Cambridge Press.
- Saföz - Güven, İ. G. (2008). Fen ve genel lise öğrencilerinin cinsiyet ve sosyometrik statülerine göre öznel iyi oluş düzeyleri, genel sağlık örüntüleri ve psikolojik belirti türleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Sak, U. (2014). Üstün Zekâlılar. Vize yayıncılık. ss.9. Ankara
- Sak, U.(2014). Üstün Zekâlılar. Vize yayıncılık. ss.132-133. Ankara.
- Salı, G. (2014). Okulöncesi dönem çocuklarında akran ilişkilerinin ve akran şiddetine maruz kalmanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* ,43 Sayı: 2 Sayfa: 195-216.
- Serin, N. B. ve Derin, R. (2008). İlköğretim öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerisi algıları ve denetim odağı düzeylerini etkileyen faktörler. *Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 1-18
- Seven, S. (2006). 6 Yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Bölümü.
- Steinberg, L. (2013). Ergenlik (Ed. Figen Çok). Ankara: İmge Kitapevi.
- Subaşı, G. (2009). Ergenlerde sosyometrik statü gruplarına göre sosyal kaygı farklılıkları ve akran ilişkileri. *Ege Eğitim Dergisi* 2009 (10) 1: 114-1361.Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi,
- Sucuoğlu, Kargın. (2012). İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları. Kök Yayıncılık, ss.312.
- Susam, E.(2012). İlköğretim 4. ve 5. sınıf fen ve teknoloji dersi ile matematik dersinde üstün zekâlı öğrencilere yönelik uygulamaların değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı.

- Sürücü, Ş. (2013). Üstün yeteneklilerin psikolojik belirtileri, stres kaynakları ve stres karşısındaki tepkileri. Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şad, D, E. (2007). Akranları tarafından reddedilen ve kabul edilen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin özsaygı, sosyal beceri, davranış problemleri ve okul başarılarının karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Şahin, F. (2002). Çocuk İhmali: Tanı ve Tedavide Hekimler İçin İpuçları, Klinik Pediatri,1, 3, 103-106.
- Şahin,T. ve Özbey,S. (2009). Okul öncesi eğitim programlarında uygulanan aile katılım çalışmalarında baba katılımının yeri ve önemi. *Aile ve Toplum Dergisi*. Cilt: 5 Sayı: 17,2009.
- Şahin, B. (2009). Metodoloji. Tanrıoğlu, A.(Ed.) Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şaşkın, Ö. (2010). İlköğretim okulları 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi üzerine küçükçekmece’de bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. , İstanbul : Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Bilim Dalı.
- Şatıroğlu, A. (2000). J. L. Moreno ve Sosyometri Üzerine. *İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, 3, (5),112-125
- Şenol, C. (2011). Üstün Yetenekliler eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri. Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı.
- Thompson, M., Grace, C. O. ve Cohen, L. J. (2002). Çocuğunuzun arkadaşlık ilişkileri. (Çev. Ekin N. Boylu). Arkadaş Yay: Ankara.
- Thornberry, T. (1994). Risk Factors for Youth Violence. In L. McCart (Ed.). Kids and violence (8-14). Washington, DC: National Governors Association.

- Uzun, M. (2004). Üstün veya Özel Yeteneklilik Nedir?. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi El Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Walker, S. (2005). Gender differences in the relationship between young children's peer-related social competence and individual differences in theory of mind. *The Journal of Genetic Psychology*, 166(3),
- Wilhelm, Ursula. (2009). "Underachiever – Wer nichts leistet, ist nicht begabt?" *Sozialpsychologie Tirol Newsletter*, 6.
- Verduin, T.L. ve Kendall, P.C. (2008). Peer perceptions and liking of children with anxiety disorders. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 459-469.
- Yıldız, H. (2010). Üstün yeteneklilerin eğitiminde bir model olan bilim ve sanat merkezleri (BİLSEMLER) üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Gazi üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, F. (2012). Üstün Yetenekli Çocuklar ve Ailelerinde Duygusal ve Davranışsal Özellikler. Uzmanlık Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı.
- Yun, K. Chung, D. Jang, B. Kim, JH. Jeong, J. (2011). Mathematically gifted adolescents have deficiencies in social valuation and mentalization. *Plos One*, 6(4)
- Yurtal, F., Oral, V. (2008). İlköğretim 5. sınıf düzeyinde arkadaşlığın sosyometrik statü ve akademik başarı açısından incelenmesi. Adana: *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, Sayı 2, s.281-294
- Yüksel, M. Y. (2009). Okul Sosyal Davranış Ölçeklerinin (OSDÖ) Türkçeye Uyarlanması, İstanbul. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=zek%C3%A2&uid=58140&guid=TDK.GTS.5940e4f9c6fb22.63496840 (04.12.2016 tarihinde ulaşıldı.)

EKLER

EK.1.

T.C.
MUŞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 63326527-20-E.3321855
Konu : Araştırma İzni

23/03/2016

VALİLİK MAKAMINA

Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapan Öğrt.Gör.Ali Haydar AKPOLAT, İlimiz Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)'e kayıtlı olup normal okullarda eğitim öğretime devam eden öğrencilere yönelik "Üstün Zekalı Bireylerde Sosyal Yeterlilik ve sosyal Konumlarının İncelenmesi" konulu Tez çalışmasını ilimizde uygulama isteğine ilişkin yazıları ekte sunulmuştur.

Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapan Öğrt.Gör.Ali Haydar AKPOLAT, İlimiz Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)'e kayıtlı olup normal okullarda eğitim öğretime devam eden tüm okullardaki Bilim ve Sanat merkezi öğrencilerine yönelik "Üstün Zekalı Bireylerde Sosyal Yeterlilik ve sosyal Konumlarının İncelenmesi" konulu Tez çalışmasını dersleri aksatmamak şartıyla (Okul Müdürlüğünün Kontrolünde) uygulaması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Cevdet ARSLAN
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
23/03/2016

Zeliha UYAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK.2.

Evrak Tarih ve Sayısı: 29/03/2016-1765

T.C.
MUŞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 63326527-480.04-E.3400220
Konu : Araştırma İzni Onayı

24.03.2016

ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Genel Sekreterlik

İlgi : 02/03/2016 tarih ve 554 sayılı yazınız.

İlgi yazınız gereği Öğrt. Gör. Ali Haydar AKPOLAT'ın İlimiz Bilim ve Sanat Merkezi (BİLİSSEM)'ye kayıtlı olup normal okullarda eğitim öğretime devam eden öğrencilere yönelik "İstün Zekalı Bireylerde Sosyal Yeterlilik ve sosyal Konumlarının İncelenmesi" konulu Tez çalışmasını ilimizde uygulama isteğine ilişkin alınan valilik onayı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Cevdet ARSLAN
Millî Eğitim Müdürü

EKLER :
Valilik onayı (1-sayfa)

Sıra SAKIRAN
Cevdet Arslan
28.3.2016

EK.3.

SOSYOMETRİTarih: .../...
/200...

Adım:

Soyadım:

Numaram:

Sınıfım:

Okulum:

Önemli! Vereceğiniz yanıtlar hiç kimseyle paylaşılmayacak ve araştırmacı dışında hiçkimse verdiğiniz cevapları bilmeyecektir.

Sınıfınızdaki hangi arkadaşınızla birlikte ders çalışmak istersiniz? Tercih sırasına göre üç isim yazınız.

1.Tercihim:.....

2.Tercihim:.....

3.Tercihim:.....

Sınıfınızdaki hangi arkadaşınızla birlikte bir eğlenceye veya geziye gitmek istersiniz? Tercih sırasına göre üç isim yazınız.

1.Tercihim:.....

2.Tercihim:.....

3.Tercihim:.....

Vaktinizi ayırıp ilgiyle yanıtladığınız için teşekkür ederim.

Sosyometri Testi Uygulanma Listesi

SIRA NO	SEÇİLEN SEÇEN															
	ADI SOYADI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
	1.Tercih sayısı															
	2. tercih sayısı															
	3. Tercih sayısı															
	TOPLAM PUAN															

1. tercihler 3 ile, 2. Tercihler 2 ile, 3. Tercihler de 1 ile çarpılarak toplam puan hanesine yazılır.

EK.4.

EK 1: OKUL SOSYAL DAVRANIŞ ÖLÇEKLERİ

Sosyal Yeterlilik		1 	2	3 	4	5
1.	Çeşitli durumlarda diğer öğrencilerle iş birliği yapar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	Değişik sınıf etkinliklerine geçişte zorlanmaz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	Masa başı etkinliklerini uyarılmaya gerek kalmaksızın tamamlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	İhtiyaçları olduğunda diğer öğrencilere yardım eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	Grup etkinliklerine ve tartışmalara aktif bir biçimde katılır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	Diğer öğrencilerin problemlerini ve ihtiyaçlarını anlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	Herhangi bir sorun ortaya çıktığında sakin kalabilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	Öğretmenlerini dinler ve onların isteklerini yerine getirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	Diğer öğrencileri etkinliklere katılmaya çağırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Uygun bir tavırla, anlamadığı talimatların açıklanmasını ister.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Yaşlıları tarafından beğenilen beceri ya da yetenekleri vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	Diğer öğrencileri kabul edici bir tutum içindedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Ev ödevlerini ve diğer görevlerini bağımsız olarak yapar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	Verilen ödevleri zamanında tamamlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	Gerekli durumlarda akranları ile uzlaşma gayreti gösterir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Sınıf kurallarına uyar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	Okuldaki değişik durumlara uygun davranışlar yapar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	İhtiyacı olduğu takdirde uygun bir dille yardım ister.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	Değişik özelliğe sahip çok sayıda akranı ile etkileşim hâlinindedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20.	Yetenek düzeyine uygun iş üretir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21.	Yaşlıları ile konuşmaya başlamakta ya da sohbetlere katılma konusunda yeteneklidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22.	Diğer öğrencilerin duygularına karşı duyarlıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

23.	Davranışlarının, öğretmenleri tarafından düzeltilmesi istendiğinde uyum sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24.	Öfkelendiği zaman duygularını kontrol eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25.	Yaşıtlarının sürdürdüğü bir etkinliğe katılır ve o etkinliğe uyum sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26.	Liderlik yeteneği güçlüdür.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27.	Okulda değişik ortamlarda kendinden beklenen davranışlara uyum sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28.	Diğerlerinin olumlu özelliklerini över.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29.	Gerektiğinde hakkını arar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30.	Akranları tarafından etkinliklere katılmak için arar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31.	Kendini denetler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32.	Akranları kendisine saygı duyar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Olumsuz Sosyal Davranışlar		1	2	3	4	5
		☹		☹		☺
1.	Yaşadığı sorunlar için diğer öğrencileri suçlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	Başkalarının eşyalarını alır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	Öğretmenlere ya da diğer çalışanlara karşı koyar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	Okul ödevlerinde ya da oyunlarda hile yapar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	Kavgalara girer.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	Öğretmenlere ya da diğer çalışanlara yalan söyler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	Diğer öğrencilere sataşır ve onlarla alay eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	Saygısız ve yüzstüzdür.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	Kolay kıskırtılır ve aniden patlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Öğretmenleri ve diğer çalışanları önemsemez.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Herkesten daha iyi rol yapar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	Okul eşyalarına zarar verir ve parçalar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Diğer öğrencilerle paylaşmaz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	Öfkesi, patlaması veya nöbetleri vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	Diğer öğrencilerin duygu ve ihtiyaçlarını dikkate almaz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Öğretmenin ilgisinin devamlı olarak kendi üzerinde olmasını ister.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	Diğer öğrencileri tehdit eder, sözel saldırganlık gösterir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	Küfür eder ya da argo kullanır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	Fiziksel olarak saldırgandır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

20.	Yaşıtlarına hakaret eder.	①	②	③	④	⑤
21.	Sızlanır veya şikâyet eder.	①	②	③	④	⑤
22.	Akranlarıyla tartışır veya ağız kavgası yapar.	①	②	③	④	⑤
23.	Kontrol edilmesi zordur.	①	②	③	④	⑤
24.	Diğer öğrencileri tedirgin ve rahatsız eder.	①	②	③	④	⑤
25.	Okulda başını derde sokar.	①	②	③	④	⑤
26.	Devam etmekte olan etkinlikleri bozar.	①	②	③	④	⑤
27.	Palavracıdır ve kendini övmeye bayılır.	①	②	③	④	⑤
28.	Güvenilmezdir.	①	②	③	④	⑤
29.	Diğer öğrencilere karşı zalimdir.	①	②	③	④	⑤
30.	Düşünmeden, fevri hareket eder.	①	②	③	④	⑤
31.	Üretken değildir, çok az iş başarır.	①	②	③	④	⑤
32.	Kolayca sinirlendirilebilir.	①	②	③	④	⑤
33.	Diğer öğrencilerden her işinde yardım talep eder.	①	②	③	④	⑤

EK.5.**ÖZGEÇMİŞ**

Adı Soyadı : Ali Haydar AKPOLAT
 Doğum Yeri : MUŞ
 Doğum Tarihi : 20.02.1979
 Medeni Durumu : Evli

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı
İlköğretim	Muş-Korkut İlköğretim Okulu TÜRKİYE
Ortaöğretim	Muş Korkut Ortaokulu TÜRKİYE
Lise	Eskişehir Cumhuriyet Lisesi TÜRKİYE
Lisans	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümü TÜRKİYE
Yüksek Lisans	Yakındoğu Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü KKTC

İş Deneyimi

2000-2005	Erzurum Dedekorkut İşitme Engelliler Okulu TÜRKİYE
2005-2008	Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi K.MARAŞ
2008-2011	Özel Özgür Adımlar Rehabilitasyon Merkezi MUŞ
2011-2013	Hikmet Uluğbay İlköğretim Okulu MUŞ
2013	Muş Alparslan Üniversitesi/ Öğretim Görevlisi

İletişim Adresi

Murat Paşa mah. 117 sok. Stil 1 apt. Kat 3 No:4 Muş/ TÜRKİYE

Email: ah.akpolat@alparslan.edu.tr

EK.6.

09.10.2017

Similarity Report

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN SOSYAL YETERLİLİKLER...
 By: Ali haydar Akpolat
 As of: Oct 9, 2017 5:51:20 PM
 19,758 words - 225 matches - 110 sources

Similarity Index
14%

Mode: **Similarity Report**

paper text:

I KKTÇ YAKINDOĞU

ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI ÜSTÜN YETENEKLİ

62

ÇOCUKLARIN SOSYAL YETERLİLİKLERİNİN SINIF İÇERİSİNDEKİ SOSYOMETRİK STATÜLERİNE GÖRE İNCELENMESİ
 YÜKSEK LİSANS TEZİ ALİ HAYDAR AKPOLAT YRD. DOÇ. DR. MUKADDES SAKALLI DEMİROK TEZ DANIŞMANI LEFKOŞA
 2017 İL TEŞEKKÜR Araştırma süreci öncesi ve süreç boyunca bilgi ve tecrübesi ile bana rehberlik eden, çalışmalarında
 bana desteğini

esirgemeyen değerli, danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Mukaddes Sakallı DEMİROK* a ve

86

çalışmam esnasında bana olan desteğini ve katkısını hiç esirgemeyen, akademik bilgisine sonsuz güvendiğim,
 araştırmamda ikinci danışmanım Sayın Doç Dr. Sental SEVEN'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ali Haydar
 AKPOLAT v KISALTMALAR OSDÖ IQ BİLSEM MEB MESSY : Okul Sosyal Davranış Ölçeği : Akademik Zeka : Bilim Sanat
 Merkezi : Milli Eğitim Bakanlığı : Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği vi İÇİNDEKİLER ÖZET

..... 1 ABSTRACT
 2 GİRİŞ
 2 Problem
 Durumu..... 3 Amaç
 9
 Önem..... 10 1.4. Sınıflıklar
 11 Tanımlar
 12

BÖLÜM II 13

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 13

51

https://app.ihtenticare.com/en_us/report/91693375/similarity

1/67